

Programförslaget med redaktionskommitténs förslag

Det här dokumentet visar hur programmet skulle se ut med alla redaktionskommitténs förslag till svar på motionerna.

- Alla förslag som innehåller ny text är understruken.
- De bifallna motioner och motionssvar där redaktionskommittén föreslår genomförande utan några justeringar är fetade utan understrykningar.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Inledning.....	3
Arbete och gemenskap	4
Frihetens hinder.....	6
Klasssamhället och kapitalet.....	6
Låsningar på arbetsplatserna	7
Arbetarklassen och det skiktade samhället.....	8
Kapitalets instabilitet.....	9
Överklassens politiska roll	10
Kvinnors underordning	12
Konservativa intressen	12
Socialisering	13
Ekonomiskt beroende.....	14
Press och våld.....	14
Konflikt och frigörelse (B234).....	15
Ekologiska kriser.....	16
En ojämlik värld	18
Rasism	19
Auktoritära högerkrafter.....	21
Våra svar	23
Sammanhållning.....	23
Organisering för förändring	24
Arbeta strategiskt.....	26

<u>Strategiska reformer</u>	27
<u>Arbete ger utveckling</u>	27
<u>Trygghet och självständighet</u>	28
<u>Demokratiska ägandereformer</u>	30
<u>Ut ur fossilberoendet</u>	30
<u>Sverige i världen</u>	31
<u>Frigörelse (B534)</u>	31
<u>Vänsterpartiets grundsyn i sakfrågor</u>	33
<u>Stärk den politiska demokratin</u>	33
<u>Ägande med helhetssyn</u>	34
<u>Välfungerande arbetsplatser</u>	35
<u>Stora investeringar</u>	37
<u>Starka försäkringar</u>	37
<u>Välfärdens verksamheter</u>	38
<u>Seriöst företagande</u>	41
<u>Infrastruktur och bostäder (B711)</u>	42
<u>Utveckla tekniken</u>	43
<u>Kultur, media och föreningsliv</u>	44
<u>Alla människors lika värde</u>	45
<u>Brottsbekämpning</u>	48
<u>Internationella relationer</u>	49
<u>Vänsterpartiet</u>	52

Inledning

Vänsterpartiet är ett socialistiskt, feministiskt och antirasistiskt parti på ekologisk grund som samlar människor för att bygga ett bättre samhälle, där alla kan leva i trygghet, frihet och jämlikhet. Vi vill se en politik som sätter människor i arbete med att lösa de stora samhällsproblemen. Genom att skapa välfungerande arbetsplatser, fasa ut fossilberoendet och ta bättre hand om varandra skulle det gå att ta historiska kliv framåt. (B12-B13)

Det finns alla möjligheter att göra det. Det som står i vägen är framför allt att kapitalet sätter press på samhället att gå i en helt annan riktning, som istället handlar om kortsiktig vinstjakt. Många människor som skulle kunna arbeta **fokuserat** med de stora utmaningar vi har framför oss, jobbar idag i verksamheter där vinstmaximeringen krockar med samhällsnyttan. (B56)

Vi vill frigöra ekonomin från den **belastningen. När samhället tar över verksamheter kan vi driva dem med bättre mål.** Vi behöver skolor som alltid ser till elevernas bästa och industrier som är ärligt engagerade i att ställa om från det fossila. Vi behöver arbetsplatser som respekterar sina anställda, med kortare arbetsdagar som låter oss leva friare liv. (B117 m.fl., B55)

Den sortens skiften flyttar makt från ett fåtal rika kapitalägare till demokratiska strukturer, där alla är med och bestämmer om vilken riktning vi går i. Politik handlar inte bara om god vilja, utan också om att ta konflikt när det behövs. (B68)

De bra saker vi byggt upp i Sverige blev verklighet just för att arbetarrörelsen, kvinnorörelsen och många andra stod upp för sin sak. Vi är många, många fler än de som gynnas av en politik som utgår från kapitalets intressen. Vi kan använda demokratin för att genomföra det vi vill.

För att göra det behöver vi hålla ihop. Vi behöver frigöra oss från de gamla, orättvisa strukturer som delar upp oss. Alla ska kunna forma sina liv fritt, oavsett kön. Alla ska mötas med respekt, var vi än föddes. Alla ska få vardagsekonomin att gå ihop, **vart livet än har tagit oss. Alla ska känna att samhället finns där, var i landet vi än bor.** (B77 m.fl., B79)

De allra flesta vinner på den politik för trygghet, frihet och jämlikhet vi arbetar för. Vi vill bygga ett samhälle som frigör sig från kapitalismen – ett som fungerar för alla, inte bara för några få. (B1 m.fl.)

Arbete och gemenskap

Det är mycket mer som förenar oss människor än som skiljer oss åt. Vi behöver alla värme och mat, närhet och omsorg, hem att bo i och natur omkring oss. **Vi behöver kunskap och kultur.** Vi behöver personer som finns där för oss och ser oss för dem vi är. Vi behöver frihet att uttrycka oss och forma våra liv. (B92 m.fl.)

Det sitter djupt i den mänskliga naturen att svara på de här behoven tillsammans. Vi dras till att ta hand om varandra och bygga bättre liv. Vi känner **empati** när någon behöver stöd, nyfikenhet när vi kan lära oss något nytt, beslutsamhet när vi behöver samla kraft. När vi gör nytta i våra sammanhang skapar det mening, självbild och riktning i livet. Vi har en stark drivkraft att arbeta och skapa nytt. (B117 m.fl.)

Genom arbetet stöper vi om den värld vi lever i. Det har långsiktiga konsekvenser, eftersom vi griper in i historiska processer och relationer – allt från ekosystem till tilliten mellan människor. Vare sig vi tar hand om barn eller byggnader, skriver recept eller programkod, behöver vi en gedigen förståelse av det vi gör och omsorg om helheten.

Ett välfungerande samhälle fångar upp vår vilja att arbeta och kanaliserar den **för vår gemensamma utveckling och för individens frihet.** Just för att vi människor kan utvecklas åt så olika håll gör genomtänkta former för samarbete stor skillnad. Vi behöver sammanhang där vi kan vara trygga med att mötas med omtanke och förtroende. Det lägger grunden för friheten att utvecklas i sin egen riktning. Med den friheten i ryggen kan vi mötas som jämlikar, som självständiga individer med stark integritet. (B100)

Formerna för hur vi arbetar tillsammans bildar grundläggande maktstrukturer som kommer att prägla hela samhällets utveckling. Det säger mycket om ett samhälle hur fria eller auktoritära arbetsplatserna är, hur genomtänkt eller kortsiktigt arbetet utförs och hur ägandeförhållandena ser ut.

Vi ser flera problem med hur arbetet organiseras idag. På arbetsplatserna är det vanligt att vi inte är tillräckligt **fria att använda vårt yrkeskunnande** och att arbetet läggs upp efter andra mål än att möta människors behov. Långa arbetsdagar gör att tiden inte alltid räcker till **för det arbete vi gör hemma, för det vi skapar i kultur- och föreningslivet eller för den vila vi behöver.** Maktstrukturerna står i vägen för det arbete vi behöver göra för att kunna leva friare liv. (B106 m.fl.)

Eftersom vi hela tiden utvecklar nya sätt att arbeta är de strukturerna alltid i rörelse. Kan de gamla formerna för att organisera arbetet inte hantera de nya utmaningarna öppnar sig nya möjligheter till politisk frigörelse. Genom historien har också de starkaste maktstrukturer kunnat utmanas av politiska strömningar som sett de öppningar som uppstått och agerat på dem.

Det är alltid ytterst vi människor som bestämmer vilka samhällen vi utvecklar. Varje steg vi tar i att frigöra oss från **maktstrukturerna** är ett steg mot att fatta de beslut mer medvetet och demokratiskt. Genom att tillsammans rikta vårt arbete mot våra mänskliga behov kan vi bygga ett samhälle där alla kan leva friare. (B75 m.fl.)

Frihetens hinder

Klassamhället och kapitalet

Den värld vi lever i har en lång historia av klassamhällen. Människor har tvingats arbeta hårt för att ett fåtal furstar, slavägare och patroner ska kunna bygga upp makt och ägande. Den kedjan av olika klassamhällen fortsätter hela vägen till idag. Många av dagens miljardärer sitter på förmögenheter som grundlades långt innan de demokratiska genombrotten.

Med industrisamhällets framväxt förändrades klassamhällena dramatiskt. Arbetet blev långt mer produktivt. Ägandet började organiseras i bolag som drevs att ständigt försöka sänka sina kostnader och vara steget före varandra. **Den kapitalistiska dynamiken formade mer och mer av samhället.** (B122 m.fl.)

Det lade grunden för två nya samhällsklasser: en klass av kapitalägare och en klass av arbetare. När människor knöts ihop kring den storskaliga produktionen i städerna öppnades helt nya möjligheter till organisering. I land efter land växte starka arbetarrörelser fram, tillsammans med en uppsjö av andra folkliga rörelser. De drev igenom en lång rad krav på demokrati, rättigheter och **socialistiska lösningar** trots hårt motstånd från överklassen. För första gången kunde vanliga människor organisera sig så brett att de kunde göra anspråk på att själva leda samhället. (B133)

Många politiska motsättningar handlar i grunden om intressekonflikten mellan alla oss som arbetar och skapar värde, och å andra sidan det fåtal som äger de stora företagen. Hur mycket av det värde vi skapar de tar i vinst och hur mycket som går tillbaka till oss är en fråga om makt.

Deras behov av att höja sina vinstmarginaler och bygga upp sina maktpositioner ger dem starka intressen i hur hela samhället är uppbyggt. Det har format mycket av den moderna historien. Alla politiska rörelser som vill förbättra människors livsvillkor krockar på ett eller annat sätt med kapitalismens dynamik. Det gör att vitt skilda sakfrågor knyts samman i ett gemensamt intresse av att stärka de demokratiska krafterna och göra bättre vägval möjliga. (B122 m.fl.)

Överklassen är beroende av det arbete vi utför, och det ger oss förhandlingsstyrka. Det ligger i deras intresse att försöka hålla tillbaka den. Arbetarrörelsens uppgift är tvärtom att organisera den till en kraft som kan förändra samhället. (B122 m.fl.)

Låsningar på arbetsplatserna

En arbetsplats där människor har bra sammanhållning, löser problem gemensamt och känner sig trygga att säga vad de tycker är en produktiv arbetsplats. Det är också en arbetsplats där människor kommer att ha lätt att bygga upp förhandlingsstyrka tillsammans.

Just därför driver ägarnas intresse av att hålla nere lönerna ofta fram dåliga företagskulturer. Utbytbarhet och kontroll sänker människors förhandlingsstyrka och pressar fram hårdare arbetsdagar. **Individuella löner ställer människor mot varandra.** Samtidigt punkteras det engagemang som lägger grunden för att arbetsplatser och samhällen ska fungera ordentligt. (B143)

Det är ett grundläggande problem med ägandeformer som bygger på vinstmaximering. Från ett samhällsperspektiv är det en enorm förlust varje gång en människa tappar sin genuina drivkraft att göra ett gott arbete i yrkeslivet. För det enskilda företaget kan det tvärtom vara lönsamt att slita ut människor och säga upp dem istället för att lägga tid på återhämtning, kompetensutveckling och att skapa bra arbetsplatser. **Vinstdrivande företag** är inte gjorda för att lyfta blicken och se de större konsekvenserna av sina beslut. (B146)

Den enögdheten kan driva dem att förstöra biologisk mångfald och ekosystem, vars långsiktiga bärkraft betyder lite för deras lönsamhet men mycket för framtida generationers liv på denna planet. Den får dem att låsa in kunskap som skulle göra långt större nytta om den kunde användas fritt. Den leder dem till att slösa enorma resurser på konflikter med varandra i form av allt från marknadsföring till juridiska tvister. (B149)

En ekonomi där de här tendenserna är utbredda leder till ett samhälle som hela tiden tvingas hanka sig fram genom små och stora kriser. **Med gemensamma och demokratiska ägandeformer skulle vi kunna förebygga problem innan de växer sig stora.** Fler människor skulle kunna gå till jobbet med en känsla av att vara en viktig och uppskattad del av en arbetsplats världen behöver. Fler uppgifter skulle utföras av någon som är fri att göra ett bra arbete. Samhällen där människor möts med respekt på sina arbetsplatser fungerar långt bättre. (B150, B151)

Arbetarklassen och det skiktade samhället

Lönearbete betyder i praktiken olika saker för olika människor. Livs- och arbetsvillkoren skiljer sig drastiskt på djupt orättvisa sätt.

För arbetarklassen är lönearbetets grundvillkor att det bara är genom att sälja sitt arbete det går att försörja sig.

Arbetsdagarna präglas av ett begränsat inflytande över sitt eget och andras arbete. En oorganiserad arbetarklass är enkelt utbytbar och tvingas oftare möta den kalla kärnan i kapitalets dynamik. En organiserad arbetarklass har å andra sidan en stark förhandlingsposition gentemot kapitalet. Många har kritiska positioner i produktionskedjan eller för att samhället ska fungera.

Andra grupper av löntagare är i annorlunda positioner. Bland tjänstepersoner har det funnits bättre möjligheter att säkra rimliga villkor genom individuella förhandlingar. Samtidigt har många av de yrkesgrupperna proletariserats så att villkoren mer kommit att likna arbetarklassens. Det ger bred organisering en än större betydelse. När vi står upp tillsammans, som kollektiv, är vi långt mindre utbytbara och kan ta tillbaka makten. (B160)

Ju större personliga konsekvenser det skulle få för människor att förlora jobbet, desto starkare är ägarnas övertag på arbetsplatsen. Det ger dem ett intresse av ett samhälle med djup fattigdom och utbredd ekonomisk stress. Ju tryggare och friare vi är, desto mer förhandlingsstyrka har vi.

Därför har den ägande klassen också en i grunden kluven syn på arbetslöshet. I ett samhälle med stora investeringar, där det finns gott om jobb att söka, kommer vi att kunna ställa krav på bra löner och arbetsvillkor. Att Sverige under flera årtionden drev en politik för full sysselsättning skapade en situation på arbetsplatserna som gjorde att arbetarklassen kunde ta stora steg framåt. Det kom att prägla hela samhällsutvecklingen.

Det var viktigt för kapitalägarna att bryta med det och tvärtom normalisera en hög arbetslöshet. Trots det ofattbara slöseri med människors arbetsförmåga det inneburit, har det lönat sig för dem eftersom makten på arbetsplatserna förskjutits till deras fördel. Från deras perspektiv kan lägre produktion vara ett pris värt att betala för att säkra en mer orättvis fördelning av kakan. (B169)

Att människors fattigdom sänker förhandlingsstyrkan betyder också att kapitalet inte är särskilt intresserade av att samhället stödjer människor att ta sig ur den. När bostadsbolagen höjer hyrorna eller butikerna höjer matpriserna ökar pressen på människor att behålla sina jobb även om villkoren är orimliga. Ett samhälle där människor fastnar i djupa skulder är både lönsamt för bankerna och fördelaktigt för kapitalet i stort.

Stadsdelar, förorter, bruksorter, småorter och **landsbygd** lämnas med färre möjligheter till utveckling när människor görs utbytbara och arbetslösa. Det kan handla om stängda skolor och avsaknad av service, eller om en självförstärkande kombination av fattigdom, brott och **skuldbeläggning**. Istället för att bygga upp starka lokalsamhällen med resurser att lösa de problemen, drar sig den ekonomiska eliten hellre undan till välbärgade områden. (B175, B117 m.fl.)

Överklassen har ett intresse av att stärka de skillnaderna. De har större möjligheter att vinna stöd för sin sak i ett samhälle där chefer, politiker och andra i maktställning lever på helt andra villkor än de flesta. Sammanhållning och jämlikhet betyder tvärtom att vanliga människors livsvillkor hamnar i centrum. (B171)

Ett samhälle med djupa klasskillnader kommer inte att hänga ihop. Människor har enklare att förstå varandra, bygga förtroende och arbeta tillsammans ju mer vi kan mötas på samma villkor. (strykning i B182 m.fl.)

Kapitalets instabilitet

Skiktningen av samhället är ett av flera exempel på hur **kapitalismens** dynamik leder till en grundläggande instabilitet i samhället och ekonomin. Vi har länge sett en ohållbar utveckling där alltmer kapital koncentreras på allt färre händer. Det kommer att behövas aktiv politisk handling för att bryta mönstret att mer och mer makt samlas hos miljardärer, som utövar den helt godtyckligt. (B51 m.fl.)

I många företag märks kapitalets instabilitet när ägandet skiljs från verksamheten och besluten börjar fattas i styrelserum med väldigt svag koppling till det verkliga arbete företaget bygger på. Den syns i hur ägare kan ta stora risker och låta andra stå för notan när ett bolag förstör naturresurser eller går i konkurs. **Att vinstdrivande företag ensidigt fokuserar på sin egen lönsamhet** skapar en kultur av ointresse för samhällsekonomin komplexitet, som också kommit att präglade andra institutioner.

I ekonomin i stort syns den instabiliteten bland annat i djupa kriser som kan förlama många länders ekonomiska utveckling i årtal.

Oförmågan att sätta människor i arbete leder till en nedåtgående spiral där många tvingas dra ner på sina utgifter och därmed driver än fler företag till uppsägningar och konkurs. (B186 m.fl.)

Kapitalet behöver politisk stabilitet och statliga investeringar i till exempel utbildning för att stå starka i konkurrensen på sikt.

Samtidigt kan **enskilda kapitalintressen** sällan hålla sig från att i varje läge driva sina ekonomiska intressen så hårt de kan. När särintressen som skolbolagen **köper politiska tjänster och sänker standarden i viktiga verksamheter** blir det särskilt tydligt.

Kapitalet undergräver ständigt både sina långsiktiga förutsättningar och sin egen legitimitet. (B117 m.fl.)

Överklassens politiska roll

Överklassen omsätter sin ekonomiska makt i politisk makt genom tankesmedjor, lobbyister, medieägande och högerpartier. Det är en fortsättning på en lång historia av maktutövande uppifrån. Många av dagens politiska idéer och institutioner växte en gång i tiden fram utifrån intressena hos gamla tiders överhet. Det har tagit tid och kraft att förändra inriktningen på till exempel utbildnings- och rättsväsendet i en mer demokratisk riktning.

Med demokratins genombrott uppstod en grundläggande oro i **den ägande klassen** för att den politiska sfären skulle ha för stort handlingsutrymme. Det har varit viktigt för dem att försöka snäva in demokratins ramar för att begränsa utrymmet för människor att driva igenom sina egna intressen. Den ekonomiska eliten behöver ett politiskt etablissemang som står nära dem och lever långt från vanliga människors vardag. (B171)

De senaste decennierna har präglats av att de förstärkt sin politiska makt och använt den till att sätta press på den välfärd arbetarrörelsen har byggt upp. Minskade resurser från staten och utförsäljning av en lång rad verksamheter har lett till en lång rad problem. Omsorgsarbetet har urholkats och klyftorna i samhället har ökat. Politikens möjligheter att styra välfärden har beskurits och grov kriminalitet har letat sig in i ägarstrukturerna. (B204)

Ju mer kapitalet förmår forma samhället, desto mer kommer högerns politiska projekt att behöva handla om att hantera olika sorters kriser. Deras ideologiska behov handlar därför till stor del

om att undvika konstruktiva, demokratiska processer, som skulle synliggöra hur deras misslyckade politik gång på gång krockar med större samhällsintressen.

De behöver uppgivenhet och misstroende, alarmism och syndaböcker. Deras klassförakt syns i en dömande människosyn, som handlar om att människor är lata, själviska och behöver pressas att göra nytta. Tanken att varje människa är värd trygghet, frihet och jämlikhet är fortfarande radikal.

Ensidig vinstmaximering fungerar sämre och sämre i den komplexa samhällsekonomi som växer fram. När vi löser olika samhällsproblem på bättre sätt svarar det inte bara på situationen här och nu – det lägger också grunderna för ett nytt, friare och mer demokratiskt samhälle. På samma sätt som kungar och drottningar inte längre styr världen kommer också kapitalismen en dag vara historia. (B554)

Kvinnors underordning

Den gamla patriarkala maktordningen har tagit sig många olika uttryck genom tiderna. Ett grundläggande mönster är att kvinnors liv, sexualitet och arbete begränsas och styrs på olika sätt.

Strukturen upprätthålls med sociala förväntningar, ekonomiskt beroende och ytterst mäns våld mot kvinnor.

Varje samhälle behöver former för hur nya generationer kommer till världen **och växer upp**. En röd tråd som löper genom de patriarkala samhällena är att kvinnor på olika sätt hindras från att bestämma över sitt liv och sitt föräldraskap, med såväl lagar som strikta normer. Det har bland annat tagit sig uttryck i försök att hålla kvar kvinnor i hemmen för att ta ansvar för familjen. De strukturerna har betytt att män har haft stark kontroll över kvinnors kroppar och arbete. (B117 m.fl.)

Människor förväntas främst leva ut kärlek och sexualitet genom att bilda heterosexuella par, som leder till föräldraskap i traditionella kärnfamiljer. Kvinnors frigörelse har varit en kraft som öppnat nya möjligheter och ifrågasatt det drag av ägande och instängdhet som levt kvar i synen på familjer. De juridiska, ekonomiska och sociala möjligheterna att välja sina relationer är större idag, även om gamla normer också lever kvar.

För att samhället ska fungera behövs ett omfattande omsorgsarbete, där vi tar hand om varandra. Det handlar till exempel om föräldraskap, hushållsarbete och att ta ansvar för nära relationer. Kvinnor har länge stått för större delen av det arbetet, samtidigt som värdet av det inte erkänts ekonomiskt eller kulturellt. **Att en del av det arbetet professionaliserades med framväxten av skola, vård och omsorg för alla var ett stort genombrott för kvinnors möjligheter till ekonomisk självständighet.** (B213)

Konservativa intressen

Könsmaktsordningen har påtagliga fördelar för män. Den ger dem större tillgång till maktpositioner och bygger upp vardagliga sociala överlägen i relationerna till kvinnor. Män förväntas odla särskild gemenskap och lojalitet med andra män, som utesluter kvinnor. Det formar en social kraft med gott om maktpositioner att agera från. När världen förändras, och särskilt när kvinnor ställer uttryckliga krav på jämlikhet, möts det ofta av en konservativ reflex hos män som upplever sin position hotad. Den tar sig uttryck i såväl medvetna politiska projekt som att passivt undvika att lösa de problem kvinnor möter. (B209 m.fl.)

Den överordnade roll män växer upp i är både bekväm och ihålig samtidigt. Att undvika det som påstås vara kvinnligt blir att undvika delar av vad det är att vara människa. Att inte träna sig på omsorgsarbete utan förlita sig på att kvinnor står för det leder till färre nära relationer och större ensamhet i livet.

Klassamhället förstärker könsmaktsordningen på flera sätt. Kapitalet drar nytta av det obetalda och lågavlönade arbetet och har därför ett direkt intresse av att hejda reformer som bygger upp kvinnors förhandlingsstyrka.

Precis som med andra resurser har kapitalet en tendens att försöka pressa fram så mycket **betalt och obetalt omsorgsarbete** det går, utan något större intresse för de långsiktiga konsekvenserna. Vi märker det i den ibland omöjliga situation människor sätts i när de förväntas kombinera till exempel föräldraskap med förvärvsarbete på heltid. Klassamhället har också inneburit att omsorgsarbetet inte bara fördelats utifrån kön, utan också utifrån klass och **etnicitet**.

(B117 m.fl., B220)

Socialisering

Redan från uppväxten präglas våra liv av hur människor delas upp i två kön, med varsin uppsättning förväntningar för hur vi ska tänka, se ut och bete oss. Det handlar bland annat om förväntningar på människors sexualitet, som heteronormen, och uppfattningen att det bara skulle finnas två kön, tvåkönsnormen. Allt det framstår ofta som självklart och givet, på ett sätt som osynliggör andra möjligheter. Det är en del i hur vi formar våra självbilder, vad vi lägger vår tid på och vilka roller vi vänjer oss vid att ta.

De uppdelningarna gör både kvinnlighet och manlighet hårt villkorad. Människor sätts i olika positioner i könsmaktsordningen beroende på hur väl de motsvarar förväntningarna.

Ordningen upprätthålls genom allvarliga och direkta konsekvenser för den som bryter mot den manliga normen, till exempel genom sin sexualitet (som homosexuella, bisexuella eller asexuella) eller sitt kön (som trans-, ickebinära och queera personer). Det tar sig uttryck i allt från sociala bestraffningar till kontroll och i värsta fall våld. Nya generationer har allt eftersom kunnat bryta upp många av de ramar som begränsar våra liv. (B221, B222)

Utrymmet för olika sätt att vara människa har på många sätt varit snävare för kvinnor än för män. Det finns fortfarande förväntningar på kvinnor att ta mindre plats, anpassa sig och gå över sina egna gränser för att ge andra omsorg. Den feministiska rörelsen har varit avgörande för att synliggöra och komma ur de mönstren.

Ekonomiskt beroende

Arbeten som gav mycket förhandlingsstyrka var länge uttryckligt reserverade för män. Kvinnorörelsen har kommit långt på vägen med att bryta upp de strukturerna. Många juridiska hinder är avskaffade, diskriminering är förbjuden och sociala murar har rivits ner. Trots det är många yrken än idag tydligt mans- eller kvinnodominerade och kvinnors arbete värderas generellt lägre än mäns arbete. **I många kvinnodominerade omsorgsyrken försvagas förhandlingsstyrkan av att fackliga stridsåtgärder riskerar att drabba människor som är djupt beroende av det arbetet.** (B224)

De långa och utmattande arbetsdagar som präglar många arbetsplatser krockar med det obetalda omsorgsarbete kvinnor förväntas stå för. Det är ett av skälen till att deltidsarbete är utbrett i många kvinnodominerade yrken. **Det leder i sin tur till en svagare förhandlingsposition och att många som söker heltidsarbete förvägras det.** (B226 m.fl.)

Den sortens strukturer betyder att kvinnor överlag har en svagare ekonomisk självständighet än män, trots att de sammantaget arbetar mer. Både i hemmet och på arbetsplatserna är det vanligt att kvinnor i någon mening är ekonomiskt beroende av goda relationer till män. Goda möjligheter till förvärvsarbete har alltid betydtt mycket för de feministiska framstegen.

Press och våld

De traditionella förväntningarna på kvinnor att träna sig i omsorgsarbete under uppväxten och på män att bygga upp auktoritet lever fortfarande kvar. I skarp kontrast till kvinnorollens betoning av värme och omtanke, innehåller idealen för män ofta en romantisering av maktutövning och emotionell avstängdhet. Det är ett gammalt mönster som delvis kommer ur klassamhällets behov av hårda hierarkier.

En av konsekvenserna av det är fysiskt och psykiskt våld. Mäns våld mot kvinnor tvingar kvinnor att förhålla sig till allvarliga risker i en lång rad situationer och förskjuter därmed makt i

samhället i stort. Mäns våld mot andra män leder till en betoning av våldskapital i mansrollen. Mäns våld mot de människor som bryter med könsnormerna snävar in allas frihet att uttrycka sina olika sidor.

Auktoritära mansroller leder också till en normalisering av att gå över kvinnors gränser, som börjar etableras långt innan vuxen ålder. Det tar sig sedan uttryck i allt från förminskanden till kontrollerande mönster i relationer och sexuella trakasserier. Det skapar också ett utrymme för övergreppen i porrindustrin, sexköp och människohandel.

Att kvinnorörelsen steg för steg kunnat sänka acceptansen för både fysiskt och psykiskt våld har lett till att samhället sakta börjat se brottens allvar och omfattning. Det har också betytt att fler växer upp med att respekteras i sin integritet och att vi tagit flera steg mot en samtyckeskultur.

Konflikt och frigörelse (B234)

Fortfarande genomsyras mycket av det vi gör tillsammans av ett strukturellt övertag som män har över kvinnor. Det sker både öppet och dolt, medvetet och omedvetet. När vi sätter ord på det som händer framträder mönstren. De syns i personliga erfarenheter och i statistik. De syns i familjer och på arbetsplatser, i myndigheter och i föreningsliv. De syns i en kultur som ofta sätter män i centrum och kvinnor i bakgrunden. (strykning i B117 m.fl.)

Konservativa och auktoritära krafter försöker aktivt förstärka de mönstren och riva upp de rättigheter vi vunnit. Det gör det viktigt att försvara tidigare framgångar.

Samtidigt lever vi mitt i en radikal frigörelseprocess som pågår världen över. Industrisamhällets framväxt öppnade helt nya möjligheter till organisering och politiskt arbete också för kvinnor. Förvärvsarbetet lade grunden för ett skifte som bara har börjat.

Ekologiska kriser

Vi lever i en tid av historiska ekologiska kriser.

Klimatförändringarna ruckar på stabiliteten i de grundläggande livsvillkor vi behöver för att bygga goda liv. Trängda ekosystem gör att vi förlorar delar av jordens biologiska arv i snabb takt. Flera kriser förstärker varandra, med oöverblickbara konsekvenser för de livsmiljöer och den natur vår frihet vilar på. Världen står inför vägval som mänskligheten kommer att se tillbaka på långt in i framtiden.

De ekologiska kriserna går långt tillbaka i tiden. Mänsklighetens begränsade tekniska förmåga och sätt att organisera arbetet har lett till att kretslopp överbelastats och naturresurser förbrukats i snabbare takt än de förmått återhämta sig. Den storskaliga förbrukningen av fossila bränslen är på många sätt en brytpunkt, med djupa konsekvenser på global nivå. Vi behöver utveckla nya, hållbara sätt att arbeta på en lång rad områden, som bygger på en genomtänkt omsorg om livets villkor. Det är en stor och krävande uppgift för vilket samhälle som helst. Varje politisk kraft som gör anspråk på att leda samhället behöver kunna svara på hur den omställningen ska se ut.

Kapitalets brist på helhetssyn är en av grundorsakerna till att situationen gått så långt som den gjort. Mycket av dagens problem hade gått att undvika till små kostnader, men vinstmaximerande bolag kan inte annat än att i varje läge prioritera den egna avkastningen. Den oförmågan gör det omöjligt för **dem** att ta verkligt ansvar. (B146)

Trots allt vi vet om klimatförändringarna kommer kapitalet att fortsätta bränna fossil energi så länge det är kortsiktigt lönsamt. Trots att vi behöver ta bättre hand om ekosystemen för att inte förstöra deras bärkraft tvekar inte kapitalet att riva sönder kretslopp och lämna problemen till andra.

Trots att vi behöver hushålla med begränsade resurser drar sig inte kapitalet för att slösa med dem. När produkter designas för att säljas, snarare än för att användas, leder det ofta till att de inte håller och är svåra att reparera. Det är ofta lönsamt att förstöra överblivna varor hellre än att låta dem komma till nytta. Mängder av resurser förbrukas på marknadsföring människor gör allt för att undvika. Till det kommer det slöseri som bottnar i den absurda fördelningen av vinsterna, som gör att **privatjet och uppässning åt de rikaste prioriteras före samhällets verkliga behov.** (B273 m.fl., B280 m.fl.)

Vinstdrivande företag har svårt att driva den tekniska utveckling vi behöver, eftersom de inte ser till helheten. Ny kunskap har ett enormt samhällsekonomiskt värde för världen, men det är bara en bråkdel av det värdet som går att tjäna pengar på. Kapitalet prioriterar istället andra investeringar, stänger sina utvecklingsprocesser för omvärlden och låser in den kunskap det tar fram bakom patent. (B284 m.fl.)

Det är en utmaning för stater att reglera de här problemen, eftersom de flesta företag har ägandeformer som gör dem ovilliga att samarbeta. Det har ofta lönat sig för **vinstdrivande företag** att tvärtom motverka demokratiskt fattade beslut genom att bryta mot lagar, driva politisk lobbying eller flytta produktion till länder utan effektiva regelverk. (B146)

Det blir särskilt tydligt för fossilkapitalet, de bolag som äger fossila tillgångar och djupt fossilberoende industrier. Varje omställning, hur vi än genomför den praktiskt, innebär att deras tillgångar blir värdelösa. Därför har de länge finansierat politiska krafter som försenar det skiftet.

Andra företag hamnar i andra roller. Vissa har ett intresse av att driva på omställningen, som till exempel de som bygger vindkraftverk eller eldrivna fordon. Ibland kan företag göra stor skillnad utan att det nödvändigtvis kostar dem särskilt mycket och motivera det som marknadsföring. **En del ställer om för att fossilberoende blivit en företagsekonomisk risk i en värld som inte kommer acceptera det hur länge som helst.** (B292)

Däremot har kapitalet samlade politiska intressen som försvårar världens omställning. Det har till exempel mycket att förlora på skiften mot en starkare demokrati som tar en större roll i de stora investeringsbesluten. **Ett samhälle som medvetet tar oss ur beroendet av icke-förnybar energi är ett samhälle som också är redo att ta sig an fler problem i konflikt med starka kapitalintressen.** (B294)

Det finns en lång historia av människor som tillsammans försvarat de naturvärden vi bygger våra liv kring. Det har gått att organisera politiska krafter som varit starka nog att utmana ägarintressen och öppna nya vägar framåt. Vi har kunnat bygga upp lagstiftning som begränsar utrymmet för kortsiktig exploatering och lägger tillbaka en del av de samhällsekonomiska kostnaderna på företagen.

Klimatforskningens genomslag kom i en omtumlande tid då stater drog sig tillbaka från sitt ansvar att styra samhällets utveckling, ivrigt pådrivna av kapitalet. I praktiken betydde det låga offentliga

investeringar, attacker på välfärden och sämre jobbmöjligheter. Det skiftet drevs igenom med en ideologisk strömning full av politisk uppgivenhet, fokus på privat konsumtion och skuldbeläggning av enskilda människor för strukturella problem. Allt det här kom att präglade diskussionerna om klimatpolitiken på ett sätt som ofta **ledde till låsningar**. För att bygga upp stödet för omställningen kommer vi att behöva förhålla oss till den historien och utforma politiska projekt som många kan sluta upp bakom. (B117 m.fl.)

Klimatkrisen öppnar för nya, bättre sätt att organisera samhället. Det går att sänka utsläppen effektivt genom nya tekniska innovationer, beteendeförändringar, minskad konsumtion och förändrad efterfrågan. Att bevara skog och återställa våtmarker betyder också mycket.

Investeringar, innovation och storskaliga samhälleliga projekt kan ge de största effekterna. Det handlar om att ställa om produktionen och satsa på förnybar energi, järnväg, kollektivtrafik och renoweringar av miljonprogrammet. Det behövs strategier som utgår från forskning, ser till att omställningen genomförs rättvist och bygger upp ett starkt folkligt stöd. (B304)

En ojämlik värld

Jakten på större vinster har lett kapitalet att söka jorden runt efter arbetskraft och naturresurser att exploatera. Historiskt har det ofta tagit sig formen av annekteringar, tvångsarbete och kolonialt förtryck. Flera av västvärldens stater byggde imperier som sträckte sig över stora delar av världen.

Världens stormakter har länge drivit destruktiva geopolitiska konflikter om kontrollen över strategiska råvaror, teknologi och finansiella flöden. Det har stärkt antidemokratiska krafter i många länder och etablerat en kostsam vapenindustri med starka politiska intressen. Det driver fram en farlig dynamik, där mindre stater dras in och hamnar i kläm. Särskilt utvecklingen av kärnvapen ställer världen inför oacceptabla risker.

Historien av kolonialism och imperialism formade en förödande ekonomisk underordning av stora delar av världen. Den syns fortfarande i form av utländskt ägande av nyckelsektorer, ensidiga resursflöden, korruption och djup skuldsättning av många stater. Det ger kapitalet starka verktyg att pressa fram politik. Den

självständighet befrielseörelserna vann återstår till stor del att förverkliga.

Kapitalet har dragits till underordnade länder för att det har varit platser där det inte behövt respektera de krav på grundläggande rättigheter som människor kunnat driva igenom i mer utvecklade ekonomier. Det har kunnat förlägga tungt arbete och miljöskadlig produktion där, istället för att investera i teknikskiften som löser problemen på riktigt.

Den hårda press det kunnat sätta på människor har lett till stora sociala kostnader och tragedier, samtidigt som det betytt att väldigt lite av alla de rikedomar som skapats där stannat hos befolkningen. Människor har fastnat i fattigdom i generationer, trots att små investeringar i trygghet och utbildning hade kunnat bryta det mönstret. Vi lever i en värld där många stukas av hårt arbete från tidig ålder, när vi hade kunnat leva i en där alla får utveckla sina förmågor.

Vi människor har allt att vinna på att samarbeta och tillsammans bygga en bättre värld i fred och frihet. Det är genom gemensam organisering i politiska partier, fackföreningar, kvinnorörelser och internationella solidaritetsrörelser vi kan frigöra oss från fattigdom och ojämlikhet. (B333)

Varje gång människor någonstans tar ett steg framåt, stärks också vi. Internationell solidaritet handlar om att se sig som en del av en större helhet och försvara varandras möjligheter att utvecklas fritt.

Rasism

Människor har genom historien levt i mångfald av alla möjliga slag. Samtidigt har vi också många gånger fastnat i att dra streck mellan oss och avhumanisera andra, inte minst när det varit politiskt användbart för olika överheter.

Att kolonialismen slog sönder och underordnade samhällen världen över lade grunden för mycket av de rasistiska strukturer vi ser idag. Den ägande klassen satte i system att pressa fram arbete med våld och övergrepp. Många av de rasistiska idéer som uppstod för att legitimera att människor förvägrades grundläggande rättigheter lever fortfarande kvar idag.

Med nationalstaternas framväxt skapades starka identiteter som delade upp människor i olika folk. De byggde ofta på föreställningar om homogena grupper och kunde lägga stor vikt vid vem som passade in och inte. Nationalismen visade sig användbar för de som ville utesluta människor från gemenskapen och elda på konflikter mellan länder.

De rasistiska strukturer som skiljer människor åt i vardagen byggs upp i historiska processer, där fattigdom, segregation och lagstiftning lägger grunden för olika idéer om varför de uppdelningarna finns. De processerna har satt djupa, tragiska spår i människor och samhällen.

Vi såg det när Sverige formades som nation och vi har sett det ske många gånger sedan dess. Vi ser det med nationella minoriteter och andra som levt här hela sina liv. Vi ser det med människor som kommit hit för att arbeta och människor som behövt fly.

Hur de uppdelningarna tagit form har sett väldigt olika ut för olika grupper. Därför behöver vi specifika historiska kunskaper om olika sorters rasism för att förstå och bryta mönstren. (B339 m.fl.)

Kapitalet drar nytta av de strukturerna och idéerna för att normalisera orimliga arbetsvillkor, sänka stödet för att ta hand om varandra eller försvara imperialistiska krig. Det har alltid dragits till fattigdom och rättslöshet eftersom det undergräver människors förhandlingsstyrka. Det syns till exempel i exploateringen av migrantarbetare som saknar grundläggande juridiska rättigheter i det land de bor i. En del av de rasistiska strukturerna är att vissa människor sätts i den sortens situationer, där handlingsalternativen är hårt begränsade. (B339 m.fl.)

De allra flesta människor har tvärtom ett intresse av att alla har ordentliga rättigheter, skyddsnät och förhandlingsstyrka eftersom det lyfter nivån på hela arbetsmarknaden. Varje gång ett samhälle accepterar usla villkor för vissa riskerar det att börja gälla fler och fler.

Rasismen används för att dölja det. Den låter överklassen påstå att det ligger i alla andras intresse att trampa på vissa människor. Ju mer skiktat samhället är, desto fler kommer dras till att se på sig själva som överordnade de som pekas ut och misstänkliggörs. När de sämre villkoren sedan breder ut sig ligger det nära till hands att skylla på dem som angreps först istället för att se vad det är som händer. (B339 m.fl.)

Strategisk rasism har länge varit en del av högerens retoriska och politiska verktygslåda. Ju mer segregerat ett samhälle är, desto enklare är det att sprida misstänksamhet mellan människor som har all anledning att hålla ihop. **En regering som stadigt förbättrar människors livsvillkor kan försvara alla människors lika värde, medan en som tvärtom pressar människor att arbeta hårdare till lägre lön behöver syndabockar. Det är upp till de progressiva rörelserna att sätta ord på varför högern** använder den strategin, försvara alla människors värdighet och föra tillbaka diskussionen till de verkliga konfliktlinjerna. (B348)

Rasistiska tankemönster fungerar ofta mer eller mindre omedvetet. Däremot kommer de till stor del ur den långa historien av medvetet skapade rasistiska berättelser och myter. Eftersom gamla tiders rasläror blivit svåra att försvara är många av de negativa stereotyper som sprids idag istället knutna till etnicitet, religion och kultur. (Strykning i B339 m.fl.)

Trots att de rasistiska idéerna satt sig djupt visar historien tydligt att det finns alla möjligheter att göra upp med det arvet. Det arbete rasifierade personer står för ger också förhandlingsstyrka. Tålmodigt, organiserat arbete för gemensamma intressen har betytt mycket för att **bryta upp de här strukturerna** och skapa genuin sammanhållning. (B75 m.fl.)

Människor föredrar i grunden gemenskap. Det tar energi att försöka hålla oss uppdelade. **I ett samhälle där vi möts på mer jämlika villkor blir det lättare att lägga det rasistiska idéarvet bakom oss, och omvänt: gör vi oss av med rasistiskt tankegods står vi starkare i arbetet för jämlikhet och frigörelse.** (B355)

Auktoritära högerkrafter

Maktstrukturerna skapar en grogrund för ett förakt mot andra människor. För en del är det en tilltalande tanke att få ingå i dem, stå över andra och rikta sin frustration mot någon som inte kan försvara sig. Auktoritära högerkrafter bygger en världsbild på fördomar, konformism och aggression riktad neråt, mot människor de uppfattar som annorlunda och underordnade.

Deras bittra kamp för gamla hierarkier och lydnadskultur passar på många sätt överklassens intressen. Det ställer människor som egentligen har samma intressen mot varandra. Det öppnar för direkta angrepp på vissa grupperns rättigheter och förhandlingsstyrka. Det leder det politiska fältet bort från demokratiska processer och sakliga diskussioner.

Den auktoritära högern har blivit reella hot mot demokratin i situationer där den ekonomiska eliten börjat uppfatta dem som användbara verktyg, gett dem finansiering och öppnat politiskt utrymme för dem i etablissemanget. Ofta har det handlat om att överheten försökt komma ur sina egna legitimitetskriser.

Samtidigt är auktoritära högerkrafter vid makten ett recept för stormiga politiska år, långt från den stabilitet kapitalet vanligtvis föredrar. Den hårda press på människor det kan dra nytta av kommer med ett stort mått godtycke, tumult och nyckfulla agendor som kan krocka med viktiga kapitalintressen. Den ekonomiska eliten kan upptäcka att de är förpassade till passagerarsätet på en färd med en aggressiv, bångstyrig förare.

Den auktoritära högerens grundläggande svaghet är att deras faktiska politik går emot de flestas intressen. De kan fånga upp människors frustrationer med samhället, men inte bygga något bättre. De kan spela på tendenser att vilja trampa på andra, men den avhumaniseringen färgar också i praktiken samhället i stort. De kan erbjuda ett träska av bitterhet att vada i, men de kan inte svara mot människors behov av fungerande sammanhang.

I tider där samhället präglas av större trygghet och sammanhållning pyser luften ofta ur dem. Den som är en del av ett organiserat politiskt sammanhang som ger ett reellt hopp om förändring kommer långt mer sällan att fastna i aggressivt misstroende. Valfungerande fackföreningar och andra sociala rörelser har därför en nyckelroll i det långsiktiga arbetet mot auktoritära och fascistiska krafter.

Vi svarar på deras angrepp med ett brett försvar av mänsklighet och sammanhållning, som gång på gång för tillbaka diskussionen till de verkliga konfliktlinjerna i samhället. Genom att bygga hopp om verkliga lösningar på konkreta problem kan vi göra dem irrelevanta för de flesta människor.

Våra svar

Sammanhållning

De stora samhällsproblemen har en sak gemensamt: de handlar i grunden om makt. För att lösa dem **behöver vi en rörelse med kraft nog att ta konflikt** med starka intressen. (B370 m.fl.)

Möjligheterna att bygga den förhandlingsstyrkan kommer framför allt ur det arbete människor gör. Kvinnors obetalda omsorgsarbete är avgörande för att samhället överhuvudtaget ska fungera. Många LO-arbetare står för arbetsuppgifter som tas för givna men snabbt blir synliga den dag de inte längre utförs. **Kapitalismen är helt beroende av att människor fortsätter arbeta. Det ger oss en oerhört stark förhandlingsposition.** (B370 m.fl.)

En och en kan vi inte göra särskilt mycket med den förhandlingsstyrkan. Organiserar vi oss och agerar tillsammans i solidaritet kan vi däremot sätta ett tryck på förändring som i längden är svårt att hejda. Allmän rösträtt, fackliga rättigheter, förskolor och pensioner är alla exempel på politiska segrar som har vunnits genom att människor har hållit ihop kring ett gemensamt mål. Vi vet av erfarenhet att bred organisering kan skapa starka politiska krafter.

Kapitalismen har en grundläggande svaghet i att ett fåtal kapitalägares intressen ständigt krockar med de stora samhällliga behoven. De allra flesta har allt att vinna på att frigöra sig från det. Människors förmåga att samarbeta är därför avgörande för att driva igenom förändring. Vi vill odla förtroende och sammanhållning i en bred **arbetarklass** som tillsammans står upp för sina intressen. (B376, B165)

Det är ofta en utmaning, för vi behöver samla människor vars bakgrund, arbetsdagar och vardagsliv ser olika ut. Ett framgångsrikt politiskt projekt behöver bygga på förslag som trots det är relevanta för många samtidigt och formar gemensamma intressen.

De problem arbetare och **tjänstepersoner** möter på arbetsplatserna tar sig olika uttryck, men kommer till stor del ur samma grund. Vi kan se att i de länder där arbetarrörelsen stått starkare mot kapitalet lever också akademiker tryggare liv, med mänskligare arbetsplatser. Den generella välfärden i Sverige är ett viktigt historiskt exempel på hur vi har kunnat bygga bred solidaritet. (B377)

Segregationen mellan människor gör det lätt att uppfatta oss som uppdelade i grupper snarare än att se alla skäl vi har till att hålla ihop. Den som letar efter någon att se ner på kan enkelt väva ihop rasism och klassförakt. Däremot blir det långt mindre relevant om det känns som att riktiga framsteg finns inom räckhåll. När vi bestämmer oss för att ta strid för våra gemensamma intressen, blir det också uppenbart att det bara är den ekonomiska eliten som tjänar på en politik som trampar på människor.

Genom historien har många män fastnat i att försvara det gamla när kvinnor visat att det behövs förändring. Det har varit ett hinder för både det feministiska arbetet och organisering överhuvudtaget. Samtidigt kan vi se att de framsteg kvinnorörelsen drivit igenom ofta vunnit brett stöd i efterhand, trots att de en gång i tiden varit djupt kontroversiella.

Att bygga förtroende mellan människor är en grundläggande strategisk uppgift för Vänsterpartiet. För att hålla ihop och agera tillsammans behöver vi kunna mötas som jämlikar, förstå varandras perspektiv och ge plats för olika erfarenheter. Då kan vi också lyfta blicken och se det större sammanhanget. Vi arbetar för att fler ska se styrkan i breda strategier, som knyter samman intressen.

Det här samhället har präglat oss alla. Det är inte alltid så enkelt att ta sig ur de mönster vi är uppväxta med, men ärliga försök att förstå andras perspektiv tar oss långt. Ju bättre vi är på att möta varandra där vi är, desto större möjligheter har vi att komma framåt. Vi vill bygga trygga, varma sammanhang där människor från alla delar av samhället agerar tillsammans på jämlika villkor.

Organisering för förändring

Alla viktiga politiska framsteg har byggt på att människor organiserat sig och drivit sina intressen tillsammans. Att bygga och stötta självständiga och demokratiska folkrörelser är därför en grundpelare i vår politiska strategi. Det är styrkan i rörelserna som avgör vad som är politiskt möjligt i samhället. När de gror och vinner segrar växer också människors självförtroende och tillit till den gemensamma solidariteten. (B384)

Vänsterpartiet är en del av en större politisk rörelse med många olika delar. Den hänger ihop för att varje del kommer att ha större möjligheter att komma framåt ju bättre det går för de andra delarna. Ju större medvetenhet om det vi kan skapa, desto starkare står vi tillsammans. (B384)

Den fackliga rörelsen spelar en nyckelroll i att organisera **människor gentemot kapitalet** i arbets- och samhällslivet. Att vara med och bygga upp starka, levande fackföreningar på arbetsplatserna är en av de strategiska huvuduppgifterna för Vänsterpartiet och våra medlemmar. Ett brett, aktivt deltagande är avgörande för att försvara och förstärka de framsteg vi drivit igenom i lag och kollektivavtal. Det är framför allt genom att tillsammans ta strider i vardagen vi skapar stark facklig sammanhållning. En avgörande insikt i det arbetet är att varje spricka i den gemensamma förhandlingsstyrkan sakta sprider sig om vi inte lagar den. Vi behöver gemensamt ta oss an den större uppgiften att organisera alla som lönearbetar. (B387 m.fl.)

Kvinnors organisering – politiskt, fackligt och socialt – har varit den starkaste kraften bakom den historiska frigörelse vi sett från det traditionella patriarkatet, mot större frihet och jämlikhet. **Den har utmanat gamla strukturer på många plan samtidigt och stärkt kvinnors makt över sina kroppar, sitt arbete och sitt liv.** Vi vill vara med och skapa en bred, målmedveten feministisk rörelse, som både arbetar med praktisk frigörelse i vardagen och sätter tryck på politiska reformer. (B233 m.fl.)

Människors gemenskap har lagt grunden för många starka svar på rasistiska strategier uppifrån. I föreningslivet, fackföreningarna och vänkretsarna odlar vi en sammanhållning som inte låter sig luras så lätt. Vi vill vara med och bygga en bred antirasistisk rörelse som förstärker sammanhållningen och skapar tryck på förändring. (B392)

Många starka rörelser utgår från de platser där vi bor tillsammans. **Vi ser det när grannar går samman för att sätta tyngd bakom sina krav som hyresgäster.** Vi ser det i allt från förortsorganisering till byalag, från arbetet för lokala skolor och sjukhus till försvaret av naturen omkring oss. I det arbetet märks det att det handlar om gemensamma frågor, som vi kan driva bättre när vi väver ihop det som händer över hela landet. Det finns mycket som förenar Sveriges förorter, landsbygd, glesbygd och bruksorter. (B394 m.fl.)

Klimatfrågan öppnar nya politiska möjligheter, eftersom en verklig omställning bara kommer att kunna ske i samhällen som tar ett fast, demokratiskt grepp om sin ekonomiska utveckling. Arbetet med den sortens långsiktiga framtidsfrågor har sina egna utmaningar, bland annat för att det ofta är långt till synliga resultat. Med en stark motståndare som fossilkapitalet blir det desto viktigare att samla människor brett och ge alla möjlighet att känna sig hemma i rörelsen.

Vänsterpartiet arbetar för att förändra samhället genom breda folkrörelser och parlamentariska beslut. Demokrati är samtidigt mer än lagar och regler. Civil olydnad är en yttersta möjlighet för människor att försvara folkligt förankrade värden som mänskliga rättigheter och naturresurser. Den grundar sig på principer om icke-våld och öppenhet och är en viktig del av demokratin.

Arbeta strategiskt

Politiskt arbete behöver vara tålmodigt, långsiktigt och strategiskt. Varje samhälle är alltid i förändring och fullt av motsättningar. För att göra skillnad behöver vi förstå den situation vi är i, svara på de öppningar som uppstår och samla människor så brett som möjligt för ett steg framåt. Förmågan att bygga makt och hopp är avgörande för att det ska hända. Det är genom att skapa en politisk situation där verklig förändring är inom räckhåll vi motiverar människor att agera.

Som ett politiskt parti spelar Vänsterpartiet en särskild roll i genomförandet av konkreta reformer. Vi arbetar för att förtjäna människors förtroende och röster, vinna val och förändra den politiska riktningen i **parlamenten**. Det är viktigt för oss att förvalta den makt och det ansvar vi får från väljarna väl, så att varje röst på oss har så stor betydelse som möjligt. **Vi är ett parti som finns till för att ändra spelplanen och driva igenom nya sätt att organisera samhället.** (B411, B414 m.fl.)

När vi tar fram förslag drar vi konfliktlinjerna medvetet för att kunna samla människor brett. Där det går försöker vi isolera aktörer som spelar en destruktiv roll, som fossilkapitalet eller tobaksbolagen. Framstegen behöver komma alla till del och samtidigt leda till jämlikhet och sammanhållning. **Gemensamma erfarenheter av segrar, av att framgångsrikt driva sina intressen tillsammans, formar starka rörelser.** (B418 m.fl.)

Att utveckla kloka politiska lösningar kräver alltid tid och eftertanke. En del av det är att kritiskt syna det som först kan verka självklart, i allt från problemformulering till hur en ny lag skulle fungera i verkligheten. Ser vi tillbaka i historien har vitt spridda föreställningar visat sig konservativa och ogrundade, i allt från dömande människosyn till godtyckliga föreställningar om vad som är naturligt och inte. En framgångsrik rörelse för ett bättre samhälle behöver bygga på stabil forskning och förslag som visar sig effektiva och **rättvisa** den dag de genomförs. (B417)

Vi vill genomföra strategiska reformer som både gör livet rikare och friare, här och nu, och bygger upp människors möjligheter att driva sina intressen framöver. **Det skapar förutsättningar för att ta nästa steg och uppnå större och mer grundläggande förändringar.**

Det kan till exempel handla om lagar som försvarar människors arbetsvillkor genom att stärka skyddsombuden, eller om institutioner som både utför ett arbete och samlar kunskap om varför det arbetet behövs. Det är ett politiskt hantverk som kräver eftertanke och prioriteringar, men det leder till långsiktig förändring. (B418 m.fl.)

Strategiska reformer

Arbete ger utveckling

Det är med arbete vi bygger framtiden. Genom att medvetet skapa goda förutsättningar för allt arbete, både lönearbetet och det obetalda arbetet, vill vi lägga grunden för en bättre ekonomisk utveckling. De flesta av Vänsterpartiets politiska förslag handlar om att ta bättre hand om människors vilja och förmåga att arbeta, och rikta det arbetet mot att lösa de stora samhällsproblemen.

Vi vill se en samlad strategi för full sysselsättning som bygger på stora, långsiktiga samhällsekonomiska investeringar. Det handlar om att bygga upp ny infrastruktur och nya industrier, som tar oss ur fossilberoendet och kärnkraftsberoendet. Det handlar om att skapa ett starkt utbildningssystem, som ser till att alla människor kan det de behöver på sina arbetsplatser och i livet i stort. Det handlar om att bygga bostäder, som ökar människors frihet att bo och leva som de vill. (B437)

Det handlar om att ta ett starkare samhälleligt ansvar för omsorgsarbetet. Vi vill höja ambitionerna för hur mycket tid det finns för de som växer upp, både i vardagen på förskolan och när någon behöver det särskilt. Genom hela livet ska det finnas bra stöd att få, så att både brukare och anhöriga kan leva så fria liv som möjligt. Det leder till att vi bättre använder människors arbetsförmåga till det de är utbildade för, samtidigt som vi skapar tid för allt det som görs bäst i nära relationer.

Vi vill påbörja en stegvis arbetstidsförkortning med bibehållen lön, som frigör tid för relationer, egna intressen och vila. Det är en reform som skulle ta många människor ur stress och skapa en friare vardag. Det handlar samtidigt om att gå över till ett mer hållbart sätt att arbeta. Bättre hälsa, större engagemang i yrkeslivet och mer

tid till fritt arbete i till exempel föreningar betyder mycket för den långsiktiga utvecklingen av samhällsekonomin.

Varje steg mot full sysselsättning gör att människor står starkare på arbetsplatserna. Gedigna trygghetssystem har samma effekt, eftersom det gör att fler kan lita på sin ekonomiska stabilitet vid arbetslöshet eller sjukdom. Vi vill också stärka arbetsrätten och ta itu med oseriösa företag, för att gå mot ett Sverige där alla som arbetar har riktiga löner och villkor. Många skulle kunna räta på ryggarna på jobbet, trygga i att det inte går att behandla människor hur som helst. (B117 m.fl.)

Den förhandlingsstyrkan får många positiva samhällsekonomiska konsekvenser. Den leder till att en större del av det vi skapar går till löner och en mindre del till kapitalägarna. Företag kommer att behöva se mer långsiktigt på sin personalförsörjning och investera mer i utbildning och hälsa. Det sätter ett större tryck på att organisera arbetet så att alla, oavsett hur vi fungerar fysiskt eller intellektuellt, kan bidra efter förmåga. Utrymmet för diskriminering och andra godtyckliga orättvisor minskar. Det är skillnader som syns för alla som arbetar och betyder särskilt mycket för dem som idag har de hårdaste villkoren. (B439)

Trygghet och självständighet

Starkare ekonomisk självständighet gör att var och en kan organisera sitt liv friare. Den jämlikhet som kommer ur det betyder mycket för den riktning samhället utvecklas i långsiktigt, i allt från hur bra demokratin fungerar till fördelningen av det obetalda omsorgsarbetet.

Det lägger också en bra grund för att fortsätta den historiska utvecklingen mot relationer som bygger på ömsesidig kärlek snarare än nödvändighet. Vi vill arbeta för att utveckla en starkare samtyckeskultur och sänka acceptansen för social press och kontroll. Arbetet mot mäns våld mot kvinnor behöver börja prioriteras på ett sätt som motsvarar brottens omfattning och allvar.

Vi vill bygga ett samhälle som alltid finns där för den som behöver det. Från uppväxten till pensionen ska det vara tydligt att vi tillsammans löser de problem människor möter i livet. En generell välfärd med en hög lägsta nivå är en helt avgörande strategi för att samla människor i det. Ett tryggare samhälle där vi är bra på att ta hand om varandra kommer att vara långt mer redo att ta sig an de uppgifter vi har framför oss. Det innebär också att vi bygger ett samhälle där alla människor, oavsett hur vi fungerar

fysiskt, psykiskt eller intellektuellt, kan leva goda liv. Alla behöver kunna vara delaktiga i samhället, bli bemötta för den person de är, vara jämställda föräldrar, utbilda sig, ha arbete och försörjning, använda kollektivtrafiken och ha en aktiv fritid. (B204, B456, B686)

Många av de investeringar vi vill genomföra handlar om att ta tag i problem innan de vuxit sig stora. Genom att bygga upp välfärd och infrastruktur i både förorterna och landsbygden kan vi se till att hela Sverige utvecklas. Full sysselsättning, bostäder och välfärd är kraftfulla **verktyg** för att bryta upp segregation och rasistiska strukturer. I ett samhälle med gott om jobb och med stark ekonomisk självständighet kommer människor inte att låta sig hållas isär. (B117 m.fl.)

Demokratiska ägandeformer (B460)

Vi vill att fler av de beslut som har stora, komplexa konsekvenser för samhället ska fattas med ett genomtänkt helhetsperspektiv. I nyckelsektorer som finans, infrastruktur, bostäder och energiförsörjning vill vi **kraftigt** stärka det gemensamma ägandet, eftersom det är verksamheter där besluten i alla led behöver väga in långsiktiga samhällsekonomiska mål. **I vård, skola och omsorg vill vi överhuvudtaget inte se några aktörer som är där för att göra vinster i välfärden.** (B464, B466)

Överhuvudtaget vill vi gå mot arbetsplatser där de som står för arbetet spelar en större roll i de beslut som fattas. Ju mer utvecklingen **går i riktning mot** komplex produktion, desto viktigare blir det med delaktighet och förtroende för människors yrkeskunnande. Vi vill stödja mer demokratiska ägandeformer, som företag som drivs av dem som arbetar där, och utveckla arbetsrätten i riktning mot ett större inflytande för anställda. (B117 m.fl.)

Världen behöver gå i riktning mot att upplösa den illegitima politiska makt som till exempel fossilkapitalet sitter på. Det är inte långsiktigt hållbart att ett litet fåtal samlar på sig absurda förmögenheter, byggda med andra människors arbete. Varje genuint demokratisk kraft behöver ta på sig uppgiften att förändra det.

Vi vill utveckla mer övergripande demokratisk samordning av den riktning ekonomin utvecklas i. De stora besluten om vår gemensamma framtid behöver fattas demokratiskt, med en genuin förståelse för hur människor, samhällen och ekosystem fungerar.

Ut ur fossilberoendet

Vi vill sätta fasta ramar för att ta Sverige ur fossilberoendet, med en utsläppsbudget och ett omställningsprogram som kan ta oss hela vägen till utsläpp nära noll. Det kommer att behövas stora investeringar, ett aktivt gemensamt ägande och en beredskap att ta konflikt med fossila ekonomiska intressen för att genomföra det. **Vänsterpartiet avvisar planerna på att bygga ut kärnkraften som en väg ut ur fossilberoendet.** (B500)

En politisk strategi för omställning behöver lägga fokus på åtgärder som både har stora utsläppseffekter och kan vinna brett politiskt stöd. Den behöver bygga på förtroende för att de flesta människor gör sitt bästa i vardagen **och se till att det blir så enkelt som möjligt.** Den behöver en trygg och stabil takt i omställningen, där vi tillsammans ser till att de tekniska skiften vi genomför fungerar för alla. **Den behöver bygga på rättvisa och tydlighet i att de**

som står för de största utsläppen är först med att förändra sina vanor. (B507, B506)

Vi vill visa att det går att förena en radikal omställning med att bygga ett samhälle som är enklare att leva i, med full sysselsättning, välfärd och trygghet. Den politiska verktygslåda som behövs för att fasa ut det fossila kommer också att kunna användas för att lösa andra stora samhällsproblem.

Sverige i världen

Stora samhällsekonomiska investeringar, gemensamt ägande och jämlikhet skulle betyda att Sverige kan stå starkt också i tider av konflikt i omvärlden. Vi vill utveckla ett bättre internationellt samarbete mellan länder, som skapar ett större oberoende från stormakternas geopolitiska spel. Tillsammans kan vi stärka alla länders möjlighet att besluta om sin produktion, sina finansiella flöden och sina naturresurser.

Vi vill att Sverige utmanar EU:s överstatliga fördrag och lagar när de sätter kapitalets intressen före jämlikhet och nationellt självbestämmande. Vi lägger fram förslag i konflikt med den sortens EU-lagstiftning för att i förlängningen vidga utrymmet för progressiv politik. (B522 m.fl.)

Vi vill att Sverige ska vara ett land som deltar helhjärtat i arbetet med de historiska utmaningar världen står inför, som att ta människor ur fattigdom och genomföra klimatomställningen. Sverige behöver vara **en stadig röst** i världen som talar för mänskliga rättigheter, fred och nationellt självbestämmande. (B117 m.fl.)

Frigörelse (B534)

Det vi vill göra är saker Sverige har gjort förut, när människor organiserat sig och använt demokratin för att skapa ett bättre samhälle. Vi byggde ut allt från utbildning till sjukvård och bibliotek genom att bestämma oss för att investera, äga tillsammans och gå mot jämlikhet. Det fungerade. Mycket av det vi tänker på som bra med det här landet kommer ur socialistiska och feministiska reformer.

Vi vill fortsätta i den riktningen och frigöra fler delar av produktionen från kapitalets bojar. **Genom att ta och vinna konflikter om ägandemakten öppnar vi nya möjligheter.** Vi vill se kloka, samhällsekonomiska mål istället för kortsiktig vinstutdelning. Vi vill demokratisera beslut som idag fattas i stängda styrelserum. Vi vill komma ur **kapitalismens** ständiga

ekonomiska och politiska kriser, till ett samhälle som söker riktiga lösningar. **För att göra det behövs en rad skiften till gemensamma, demokratiska ägandeformer som kan hantera de stora samhällsutmaningarna.** (B535 m.fl., B540)

Det är det vi tänker på som socialism. Att slå in på en socialistisk väg framåt handlar om att organisera arbetet på bättre sätt, för att bygga ett samhälle där vi kan leva friare liv. Där det finns bra skolor, bostäder och möjligheter i livet för alla. Där det finns gott om tid för kärlek och omsorg om varandra. **Där ekosystemen har utrymme att återhämta sig.** Där vi går med sträckta ryggar på arbetsplatsen. **Där vi fattar de avgörande besluten tillsammans. Vi vill lämna maktstrukturerna bakom oss och utveckla ett jämställt och socialistiskt samhälle, byggt av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov.** (B535 m.fl., B539 m.fl.)

För att göra det behöver vi odla sammanhållning mellan människor. Kan vi arbeta tillsammans för våra gemensamma intressen står vi mycket starkare i konflikterna med de gamla strukturer som är i vägen. Att organisera den rörelsen är Vänsterpartiets huvuduppgift.

Vänsterpartiets grundsyn i sakfrågor

Stärk den politiska demokratin

Vi vill bygga vidare på Sveriges demokratisering. Vi vill förstärka och fördjupa de politiska fri- och rättigheter folket drivit igenom i konflikt med en konservativ överhet. Den demokratiska principen om en person en röst står i skarp kontrast till den makt som grundas i ägandet av banker och kapital. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna var ett historiskt framsteg vi vill förverkliga fullt ut.

Folkets politiska makt över staten ska utövas av riksdagen, tillsatt genom allmänna, fria och rättvisa val, där mandaten fördelas proportionellt mellan partier. Regeringen ska vara ansvarig inför riksdagen. Vi vill se en republikansk författning där statschefen tillsätts i demokratisk ordning.

Den offentliga maktutövningen ska vägledas av alla människors lika värde. Grundlagarna ska värna demokratin och människors fri- och rättigheter. Några av den politiska demokratis viktigaste byggstenar är föreningsfriheten, yttrande- och tryckfriheten, demonstrationsfriheten, meddelarfriheten och offentlighetsprincipen. Alla människor har rätt till skydd av sin personliga integritet. Religionsfriheten ska garanteras och staten ska vara sekulär, det vill säga inte ha några band till någon religion.

Samhället behöver ett väl fungerande rättsväsende, med självständiga och opolitiska domstolar där det finns ett tydligt lekmannainflytande. Utvecklingen av ett rättsväsende byggt på rättssäkerhet är viktig att försvara och fortsätta förverkliga. Principen att människor ska anses oskyldiga tills motsatsen är bevisad är grundläggande i det. Rättssäkerheten behöver upprätthållas genom rättshjälp, medborgerlig insyn och oberoende granskning. (B556 m.fl.)

Rättsväsendet har historiska problem som kommer ur klassamhället, patriarkatet och rasistiskt tankegods och behöver ett aktivt och medvetet arbete för att lägga det bakom sig. Det gör det särskilt viktigt att säkra en folklig förankring i rättsprocesserna. Polisen och Försvarmakten spelar roller i samhället som innebär att de behöver vara tydligt inordnade i demokratiska strukturer. Det ställer också höga krav på fungerande ansvarsutkrävande vid lagbrott.

Det kommunala självstyret är en betydelsefull del av den svenska demokratin. Rollfördelningen mellan staten, regionerna och kommunerna behöver balansera värdet i att fatta beslut nära medborgarna med möjligheterna att bygga ett sammanhållet land. **Staten har det övergripande ansvaret för välfärden. Det gör det möjligt att omfördela resurser på ett rättvist sätt genom det progressiva skattesystemet.** Inkomster och kostnader behöver fördelas solidariskt över landet. Skola, vård, omsorg och annan service behöver fungera överallt. (B204)

Ägande med helhetssyn

Vi vill att de verksamheter vi äger tillsammans drivs med fokus på den långsiktiga samhällsnyttan. Det handlar både om att ta fram kloka ägarstrategier och att odla en kultur av långsiktighet och helhetsperspektiv i styrningen av välfärd, myndigheter och statliga bolag. Det betyder till exempel att besluten i alla led ska utgå från en strategi för klimatomställning och präglas av genuin omsorg om människor och natur. Vi vill utveckla dem till föregångare som arbetsplatser, som sätter en ny och högre standard för till exempel arbetsmiljö och jämställdhet.

Det skiftet mot att fatta beslut med helhetssyn behövs i fler verksamheter än de som ägs gemensamt idag. **Vi vill steg för steg stärka det gemensamma ägandet i ekonomins nyckelsektorer och därmed öka de demokratiska beslutens räckvidd.** Det handlar bland annat om strategiska naturtillgångar, energiförsörjning, infrastruktur, bostadsproduktion och den finansiella sektorn. Företag vars beslut har stora konsekvenser för alla som bor här behöver ägandeformer som motiverar dem att lyfta blicken och se det. Det skulle innebära nya möjligheter till en klok samhällsekonomisk utveckling. Med ett bredare gemensamt ägande kommer bättre möjligheter att samordna den ekonomiska utvecklingen, till exempel kring de skiften i teknik och arbetssätt vi behöver i klimatomställningen. Det ger också fler verktyg för att skapa en regionalt balanserad ekonomisk utveckling. (B584)

Gemensamt ägda verksamheter kan användas för att driva förändring också i privata företag. Deras inköp av varor och tjänster är ett viktigt strategiskt verktyg för att genomföra samhällsekonomiskt betydelsefulla skiften och etablera standarder. På marknader som präglas av övervinster eller dåliga avtalsvillkor kan gemensamt ägda företag sätta tryck genom att erbjuda bättre villkor.

Redan idag är det gemensamma ägandet större än vad många inser. Genom pensionsfonderna äger vi tillsammans en betydande del av börsbolagen. Vi vill använda den ägandemakten till att aktivt styra Sveriges ekonomiska struktur mot samhällliga mål som långsiktig hållbarhet och ordning och reda på arbetsmarknaden. (B459)

Förutom det gemensamma ägandet vill vi också uppmuntra andra ägandeformer som stärker demokratiska strukturer och samhällsnytta. Det kan till exempel handla om arbetarägda företag, konsumentkooperationer eller brukarförvaltning. **Makten över ägandet är strategiskt avgörande eftersom den betyder så mycket för makten i samhället i stort. (B584)**

Staten behöver agera strategiskt för att kapitalet inte ska sitta på orimliga maktpositioner. Ett exempel på det är hur bankerna kunnat använda samhällets beroende av deras ordinarie in- och utlåning till att pressa fram garantier för sina riskfyllda affärer. För att komma ur det vill vi lagstifta om att skilja **de två verksamheterna** från varandra. Med ett starkare ägande i finanssektorn kan staten säkra samhällsviktiga investeringar, skärpa konkurrensen och förbättra villkoren för mindre företag. **Staten kan också spela viktiga roller för att hålla företagens prissättning på en rimlig nivå. (B117 m.fl., B582) På sikt bör bankväsendet i sin helhet demokratiseras. Tills dess behövs en hårdare reglering av bankernas samhällspåverkande verksamhet. (B580)**

Skuldsättning försvagar många människors självständighet och förhandlingsstyrka. Regleringen av lånevillkor behöver utgå från våra gemensamma behov snarare än finanskapitalets. Staten spelar en nyckelroll i att se till att det går att både bo och studera med ekonomiskt trygga villkor.

Välfungerande arbetsplatser

Arbetsvillkoren gör ofta stor skillnad för vilken frihet vi har i våra liv. Att bli mött som människa, med förtroende och respekt, tar fram våra bästa sidor. Styrssystem som bygger på ekonomistiska kontrollsystem och byråkratisk övervakning förstör människors kreativitet. Tillit till kunskapen och engagemanget hos dem som gör arbetet är helt avgörande för att långsiktigt utveckla väl fungerande verksamheter. Den sorts arbetsvillkor som driver hög produktivitet och kreativitet stärker samtidigt de anställdas positioner.

För många skulle det betyda mycket att ha kortare arbetsdagar, bättre arbetsmiljö och högre löner. Vi vill stärka människors förhandlingsstyrka på arbetsplatserna, så att mer av den rikedom arbetet skapar går tillbaka till de som faktiskt gör jobbet. Vi vill göra det till en del av en medveten utvecklingsstrategi, där ett högre löneläge gör det rationellt för företag att investera mer i människor hälsa och kunskaper.

Fackföreningsrörelsen har en djup betydelse för människors makt i arbetslivet. **Vi vill förändra konflikträtten och annan lagstiftning för att stärka löntagarnas positioner. De fackliga organisationerna behöver till exempel bättre möjligheter att säkerställa att lagar och avtal efterlevs och att driva lika lön för lika arbete.** (B143)

Vi vill skapa tryggare jobb genom att utveckla arbetsrätten. Alla anställda i Sverige ska skyddas av starka kollektivavtal. Vi vill täppa till det utrymme som finns idag att exploatera människors utsatta ställning. Arbetskraftsinvandringen ska bygga på trygga villkor och samhällsekonomiska behov. (strykning i B589)

Att utveckla en bättre arbetsmiljö gör stor skillnad både för människors liv här och nu och för ett gott arbetsliv på lång sikt. **Ingen ska behöva dö på jobbet för att lagstiftningen inte ger ett tillräckligt skydd.** Det behövs regelverk och strukturer som säkrar ett seriöst arbetsmiljöarbete på alla arbetsplatser, också de som idag prioriterar kortsiktig vinst. (B590 m.fl.)

Alla människor behöver goda möjligheter att balansera arbetsliv, vila och andra delar av livet. Vi vill se **en generell arbetstidsförkortning.** Vi vill att alla anställda ska ha lagstadgad rätt till heltid och större makt över sina arbetstider. **Att barn- och äldreomsorgen fungerar bra är avgörande för människors möjligheter till förvärvsarbete och ekonomisk självständighet.** (B117 m.fl., B619 m.fl.)

Vi vill gå i riktning mot ett samhälle där demokratiska processer genomsyrar hela samhället, även arbetsplatserna. Vi vill att gemensamt ägda verksamheter går före i det skiftet och utvecklar praktiska former för att ge anställda en större roll i hur arbetet organiseras.

Stora investeringar

Det är människors arbete som driver den ekonomiska utvecklingen. Vi vill bygga ett samhälle där det finns bra och meningsfulla jobb till alla. Omfattande investeringar för att ta itu med de stora samhällsutmaningarna bildar kärnan i den samlade strategi för full sysselsättning vi vill se. Riksbanken behöver demokratiseras och driva en penningpolitik som prioriterar sysselsättningen högt.

Vi vill att regeringen arbetar med en utsläppsbudget som knyter ihop klimatmålen med konkreta, siffersatta förslag. Det gör det möjligt att bygga upp strategier med fokus på det som är mest avgörande.

Sverige behöver också ett medvetet och heltäckande arbete med att skapa goda villkor för rika ekosystem, bland annat genom att återställa natur och **kompensera för förlorade naturvärden.**

Våtmarker spelar en särskild roll för att sänka klimatutsläppen.

Vi vill se ambitiösa miljömål som följs upp med skarp lagstiftning och praktiskt arbete. (B117 m.fl., B594 m.fl.)

För att ta tag i de stora samhällsutmaningarna kommer skattenivåerna att behöva öka igen, framför allt på stora förmögenheter, fastigheter, arv och höga inkomster. Vi vill se ett enkelt, stabilt och solidariskt skattesystem där de rikaste åter börjar betala sin del. Skatterna bidrar på många sätt till ett tryggt, jämlikt och jämställt samhälle, särskilt om de utformas progressivt och används till saker alla har användning av.

Skatter kan spela en viktig kompletterande roll för att driva på klimatomställningen. De behöver utformas klokt för att få verklig effekt och vinna politiskt stöd. Kostnaderna för utsläpp behöver öka långsiktigt på ett sätt som är tryggt och förutsägbart, i takt med att samhället bygger upp nya, bättre alternativ.

Starka försäkringar

Vi vill se starka försäkringar som skapar trygghet för var och en under hela livet. Det handlingsutrymme som kommer ur det ger människor bättre förhandlingsstyrka på arbetsplatserna. Därför har det alltid funnits starka ägarintressen av att punktera den tryggheten.

Att socialförsäkringarna är allmänna och heltäckande gör dem kostnadseffektiva och bygger upp förtroendet för dem. Att de är rättighetsbaserade och grundade i en inkomstbortfallsprincip är

viktigt för att skapa en bred solidaritet kring dem. **Samtidigt behöver de vara utformade så att alla människor ska kunna leva tryggt, också den som på grund av funktionshinder på arbetsplatserna inte har kunnat lönearbeta.** (B606 m.fl.)

Vänsterpartiet vill se en individualiserad föräldraförsäkring, med utrymme för att familjer ser olika ut. De steg som tagits åt det hållet har betytt mycket för att män ska ta en större del av ansvaret för föräldraskapet. Det gör stor skillnad för kvinnors ekonomiska självständighet på både kort och lång sikt.

Alla ska kunna känna sig trygga med att pensionen kommer att räcka till ett gott liv. Vi vill se ett rättvist **och jämställt** pensions-system som fungerar också för den som slitit hårt med sin kropp genom ett långt arbetsliv. (B609 m.fl.)

Välfärdens verksamheter

Det arbete som utförs i välfärden är helt avgörande för att bygga Sveriges framtid. Ju mer komplex produktion vi utvecklar desto större betydelse har god utbildning, vård och omsorg, både för människors frihet och för samhällsekonomin. **Att bygga upp en stark gemensam välfärd är samtidigt en avgörande del av att öka den demokratiska makten i samhället.**

Vi vill bygga ett jämlikt samhälle där vi tar ett gemensamt ansvar för varandra. Tillsammans kan vi hjälpas åt och se till att alla medborgare och invånare har tillgång till vård, skola och omsorg och annat vi behöver i livet. Genom en generell välfärd där lägsta nivån är hög knyter vi ihop alla människors intresse av att kunna leva goda och trygga liv. (B204, B663, B669)

I välfärdens verksamheter behöver vi mötas som människor. Därför har det gemensamma ägandet en särskild betydelse där. I skola, vård och omsorg ska vi alltid vara trygga med att alla som är där arbetar med våra faktiska behov som riktmärke.

Vi vill att samhället tar ett större ansvar för att arbetsplatserna i välfärden har goda arbetsvillkor och löner. Det betyder särskilt mycket i de kvinnodominerade välfärdsyrkena, som länge har pressats hårt. **Det är en särskild utmaning att bygga upp förhandlingsstyrka i yrken där en strejk snabbt får djupa konsekvenser för vissa människors liv.** (B224)

Utbildning (B204, B663, B669)

En väl fungerande utbildning, från förskolan till yrkesutbildningar och universitet, är helt avgörande för att alla människor ska ha en stark grund att stå på genom livet. Vi vill se en skola med ett brett uppdrag och kapacitet att stödja varje barn under uppväxten. Den har en viktig roll att spela i att kompensera för klasskillnader och andra skillnader i förutsättningar. **Möjligheterna att vara på fritidshem betyder mycket för att alla barn ska ha en meningsfull fritid.** (B619 m.fl.)

Skolan behöver bygga på en människosyn och pedagogik som är grundad i vetenskap och inriktad på att stärka människors möjligheter att leva goda liv. Den är en viktig del av den demokratiska infrastrukturen, som kan bygga sammanhållning och **stärka förmågan att delta som aktiv medborgare** i samhället. **Därför ska elever och studenter ha rätt till inflytande över sin utbildning genom hela utbildningssystemet.** (B628 m.fl., B634 m.fl.)

Marknadsskolan är ett historiskt misslyckande, som visar vilka djupgående konsekvenser fel ägandeformer och minskad gemensam styrning kan leda till. Gemensamt ägande är det tryggaste alternativet för att säkra att skolor drivs med helhetssyn och genuin omsorg om elevernas bästa. För att bygga upp en jämlik skola vill vi att staten tar över huvudansvaret från kommunerna **och att friskolesystemet avskaffas. Istället för dagens skolval vill vi se en skolplacering av elever som motverkar segregation.** (B634 m.fl., B647, B644)

Vi vill göra stora investeringar i att höja kvaliteten i utbildningssystemet. Det lägger en bättre grund för hela samhällets ekonomiska utveckling. Utbildningssystemet behöver svara mot människors långsiktiga behov i ett föränderligt arbetsliv, med breda kunskaper under uppväxten och goda möjligheter till lärande genom hela livet. **Folkbildningen i form av bland annat bibliotek och studieförbund betyder mycket för det. Folkhögskolorna har en särskild roll i det svenska utbildningssystemet, som vi vill stärka och utveckla.** (B625, B655)

Forskning behövs för att förstå den värld vi lever i. Den öppnar för social, politisk och ekonomisk utveckling. **Vi betonar vikten av självständiga akademier utan politisk styrning och vill se en utbyggnad av den fria grundforskningen.** (B660)

Vård och omsorg

Hälso- och sjukvården genomgår en fantastisk utveckling. Tillstånd som tidigare skulle ha inneburit döden kan idag behandlas och ge många levnadsår till. Samtidigt har sjukvården länge utsatts för förödande privatiseringar och besparingar, som drabbat såväl personal som patienter. Ojämligheten i tillgång till hälso- och sjukvård har blivit större, bland annat på grund av en politik som låtit vissa köpa sig förtur. Vi vill sätta punkt för marknadsvården.

Resurserna till hälso- och sjukvården måste öka för att täcka behoven och stärka beredskapen inför kriser, katastrofer och krig. Det gäller särskilt primärvården. Sjukvården ska vara heltäckande, bygga på evidens och prioriteras utifrån behov.

Vi vill att ansvaret och styrningen över hälso- och sjukvården ska ligga hos regioner och kommuner. Däremot behöver staten ta ett större ekonomiskt ansvar för att ge dem goda och jämlika förutsättningar i det. Staten har också ett övergripande ansvar för att det finns utbildad profession i hela landet.

Vi vill att tandvården inkluderas i hälso- och sjukvården, med samma taxor. Kostnaderna för vård och läkemedel ska vara överkomliga för alla. Vi vill att staten äger apoteken och bygger upp en egen kapacitet för läkemedelsproduktion. (B204, B663, B669, B204 m.fl., B671)

Vården behöver ses som en del i det bredare arbetet med folkhälsa. Hur samhället fungerar i allt från arbetsmiljö till föreningsliv och grönområden gör sammantaget stor skillnad för hur långa, goda och fria liv vi människor lever. (B674 m.fl.)

Vi vill se en restriktiv reglering av alkohol och tobak. Systembolaget är ett bra exempel på hur vi genom gemensamt ägande kan ta ansvar för komplexa problem och sätta en genomtänkt ram för privata företag. **Människor som fastnat i missbruk ska ha tillgång till den vård de behöver och behandlas med respekt. Det behövs ett effektivt arbete mot narkotika i alla led, från det förebyggande till polisarbetet. (B674 m.fl.)**

Alla ska känna sig trygga i att det finns stöd att få när vi behöver det. Vi vill investera i högre kvalitet i omsorgen för äldre och personer med funktionsnedsättning för att få en bättre rollfördelning mellan professionell omsorg och anhöriga.

Seriöst företagande

Vi vill se goda villkor för sunda företag, som tar tillvara på människors drivkrafter att bygga upp egna verksamheter och riktar dem mot samhällsekonomiska behov. Lagar och sammanhang kan göra stor skillnad för att företagandet ska ta sig positiva uttryck. De investeringar vi vill se i utbildning, infrastruktur och trygghet skulle skapa goda förutsättningar att starta nya, seriösa arbetsplatser.

Sverige är ett land med goda förutsättningar för industriproduktion. Vi har välutbildad arbetskraft, god tillgång till **förnybar** energi och värdefulla råvaror. Sveriges export kan fylla viktiga funktioner i den globala klimatomställningen. (B691)

Vi vill att Sverige beslutsamt genomför de strategiska teknikskiften som behövs i industrin för att komma ur fossilberoendet. Staten har viktiga roller att spela i det, i allt från forskning till elproduktion, infrastruktur, utbildning och ett ekonomiskt ramverk som driver på utvecklingen. **Det är en nyckel del i ett bredare skifte till cirkulär ekonomi och långsiktig hållbarhet i industrin.** (B511)

Vi vill gå mot ett större gemensamt ägande av gruvbrytningen i Sverige för att säkra ett seriöst arbete och fördela vinsterna till hela befolkningen. Den behöver drivas med ett långsiktigt helhetsperspektiv som ser till såväl de globala behoven som lokala naturvärden och den ekonomiska utvecklingen i närområdet.

Jordbrukets långsiktiga hållbarhet är viktig för både ekosystemen och Sveriges ekonomiska självständighet. Staten har ett särskilt ansvar att se till att landet är tillräckligt självförsörjande med livsmedel. Vi kommer att behöva ett långsiktigt skifte mot mer hållbara matvanor för att klara omställningen. All djurhållning ska utgå från att djur är kännande varelser som ska leva goda liv.

Hur vi använder skogen har stora och komplexa konsekvenser, som bland annat handlar om hur vi binder kol i naturen och i produkter. Det behövs ett starkt skydd av skog med rika ekosystem och en **genomtänkt reglering** av skogsbruket, som utgår från en helhetssyn och inte ensidiga vinstintressen. Biomassan är en begränsad resurs, särskilt i relation till världens klimatomställning. Det kommer att vara viktigt att prioritera användningen av den klokt. (B117 m.fl.)

Infrastruktur och bostäder (B711)

En radikal utbyggnad av **den förnybara** elproduktionen är avgörande för Sveriges klimatomställning, krisberedskap och ekonomiska utveckling. Det möjliggör en elektrifiering som kan ta landet ur beroendet av importerad fossil energi. **Vi vill se en energipolitisk strategi som bygger på förnybar el och låga klimatutsläpp.** Nya projekt behöver jämföras i miljökonsekvenser och säkerhet över hela sin livscykel. Vi ser el och värme som en del av Sveriges infrastruktur, där investeringar och priser behöver utgå från samhällsekonomiska mål. (B712, B713, B721)

Vi vill bygga ett samhälle där varje människas rätt att ha någonstans att bo är verklighet. Mot det står de ägarintressen som vinner på bostadsbristen genom höga hyror och bostadspriser. **Hyresgäster behöver ett starkt stöd i lagstiftningen för att tillsammans stå starka och försvara sina intressen.** (B733)

Vi vill se en generell bostadspolitik med goda och jämlika villkor för alla boendeformer. **Staten behöver ta huvudansvaret för att stärka investeringarna i byggande, upprustning och energieffektivisering av hyresbostäder.** Vi vill prioritera att bygga hyresrätter med rimliga hyror. **Den gemensamt ägda Allmännyttan behöver stärkas. Allmännyttan ska i första hand ha ett samhällsansvar och inte styras av affärsmässiga principer.** (B730, B732)

Bostäderna behöver vara en del av ett större samhällsbygge, där vi skapar goda boendemiljöer med **skyddande grönska**, mötesplatser, service och arbetsplatser. Planeringen behöver en genuin demokratisk förankring och utgå från människors kärlek till platsen man bor på. Vi vill bryta upp **segregationen** och skapa en blandning av hustyper och upplåtelseformer, för att bygga städer där människor möts i vardagen. (B737, B740 m.fl.)

Det gemensamma ägandet av bostäder och mark ger starka verktyg för stadsplaneringen. Byggande, förnyelse och förvaltning fungerar bättre utan ensidigt vinstsyfte. **Allemansrätten, som ger var och en fritt tillträde till naturen utan att behöva äga den, och kulturmiljölagen, som skyddar vårt kulturarv, är viktiga för att alla människor ska kunna leva goda liv. Samma sak gäller strandskyddet, som ger allmänheten tillträde till kuster och sjöar, bevarar känsliga djur- och växtliv och stärker motståndskraften mot klimatförändringarnas konsekvenser.** (B744 m.fl.)

Vi vill se en samhällsplanering som så långt som möjligt undviker att låsa människor i bilberoende. Det behöver bli enklare att röra sig i städerna och närmare till välfärd och service på landsbygden. Vi vill se en sammanhållen strategi för elektrifiering av transporterna, där stadsplanering, kollektivtrafik och elfordon alla har viktiga roller att spela. **Det behövs en omfattande och långsiktig investeringsplan för det, som bland annat innehåller en utbyggnad av järnvägen. Gemensamma ägandeformer och samordning är avgörande för att trafiken och underhållet ska fungera bra.** (B750)

Flygtrafiken är en av de stora utmaningarna i omställningen. Eftersom möjligheterna till större tekniska skiften i flyget ligger så långt i framtiden är det viktigt att bygga upp ekonomiska ramverk där flyget börjar stå för sina samhällsekonomiska kostnader. Det skulle sänka utsläppen och samtidigt stärka jämlikheten, eftersom de ohållbara resvanorna framför allt finns i samhällets toppskikt.

Utveckla tekniken

Vi vill se stora gemensamma satsningar på den teknikutveckling Sverige och världen behöver för att hantera de utmaningar vi har framför oss. **Företagens investeringar i det räcker inte, vilket i grunden beror på att större delen** av nyttan med ny kunskap inte kommer att synas i deras avkastning. (B756 m.fl.)

Vänsterpartiet vill se en teknikutveckling som står friare från de begränsningar som kommer ur kapitalets strävan att äga information. Vi vill gå mot en värld där den kunskap vi utvecklar tillsammans kan användas fritt, oavsett om det handlar om läkemedel, programvara eller miljöteknik. Vi vill bygga upp digitala allmänningar med fri tillgång till mänsklighetens samlade kunskap och kultur.

Eftersom tekniska skiften spelar stor roll för maktrelationerna i samhället i stort behövs det genomtänkta diskussioner om vägvalen. Vi vill se skiften till arbetsplatser som bygger upp människors kunskaper, medan kapitalet tvärtom **föredrar att** öka utbytbarheten. Vi vill se en utveckling av nätets verktyg, plattformar och ägandeformer som bygger på användarnas frihet, integritet och självbestämmande, medan techjättarna tvärtom försöker göra sig oundgängliga. (B117 m.fl.)

Sverige behöver ett medvetet och strategiskt förhållningssätt till de storföretag och stormakter som försöker skapa tekniska

maktpositioner. Gemensamt ägda verksamheter behöver agera samordnat för att undvika inlåsnings- och långsiktigt pålitliga strukturer. Det handlar bland annat om att använda öppna standarder, fri programvara och egna lagringstjänster.

Kultur, media och föreningsliv

Människors möjligheter att faktiskt styra den politiska utvecklingen vilar på en kombination av juridiska rättigheter och en demokratisk infrastruktur. Det behövs gott om utrymmen för folkliga politiska diskussioner som kan mynna ut i genomtänkta beslut. De processerna bygger förtroende mellan människor, förståelse för samhällets komplexitet och en känsla för de möjligheter vi tillsammans sitter på.

Den demokratiska infrastruktur som behövs för det består av allt från starka och självständiga folkrörelser till ett levande förenings- och kulturliv och ett rikt medielandskap. Det arbetet behöver goda resurser för att fungera bra. **Vi driver på för villkor som säkrar en stark självständighet för medier, fackföreningar, folkbildning, konst, kultur- och föreningsliv.** Det skapar ett kulturellt landskap som gör det svårare för auktoritära krafter att urholka demokratin. (B770 m.fl.)

Vi människor formar vilka vi är genom kultur. Tillsammans skapar vi ett allt rikare gemensamt arv av berättelser, reflektioner och uttryck, som ger oss nya sätt att möta den värld vi lever i. Genom varandras erfarenheter utvecklar vi våra egna drivkrafter och perspektiv. Kulturen kan vara en stark frigörande kraft som öppnar nya möjligheter. Det är just därför konservativa politiska krafter försöker kontrollera och begränsa den. (B772 m.fl.)

Vi vill se gott om utrymmen för kulturellt skapande, som når alla i samhället och står fria från både politisk och affärsmässig styrning. Kulturpolitiken behöver skapa goda ekonomiska villkor för såväl institutioner som den fria kulturen, för såväl traditionella som nya kulturformer. (nytt stycke i B772 m.fl.)

Idrott och friluftsliv spelar stor roll för många människors glädje, välmående och sociala sammanhang. För att deltagandet ska vara öppet för alla behöver dess organisationer vara förankrade i föreningsdemokrati och stå starka mot marknadsintressen. En god samhällsplanering som ser till att människor har nära till idrottsanläggningar och naturupplevelser gör också stor skillnad.

Det behövs en mångfald av kanaler för information, nyheter, åsiktsbrytning och opinionsbildning som inte drivs av vare sig stater eller kapitalintressen. Vi vill se en stark, bred och självständig roll för public service, med ett uppdrag som utgår från grundlagen men står oberoende från den politiska makten, och heltäckande journalistisk bevakning på nationell, regional och lokal nivå.

Alla människors lika värde

De allra flesta människor bryter på ett eller annat sätt mot någon av **alla gamla och nya normer** för hur vi förväntas vara. Vi har allt att vinna på att tillsammans försvara varandras möjligheter att leva goda liv varje gång konservativa krafter försöker stänga någon ute, oavsett om det just den här gången handlar om sjukskrivna, muslimer eller transpersoner. (B75 m.fl.)

Sverige ska vara ett land med en god förståelse för hur olika vi är och en stor öppenhet för att människor vill leva på olika sätt. Med social och ekonomisk trygghet kan vi se till att alla har goda möjligheter att leva fria liv. Det kräver ett aktivt arbete med att förebygga och hindra olika sorters diskriminering i samhället.

Arbetet för alla människors rätt att leva goda liv oberoende av hur ens kropp och sinne fungerar behöver fortsätta. Bristande tillgänglighet och anpassning leder fortfarande till fattigdom och utestängning. Människor med normbrytande funktionalitet har idag som grupp sämre hälsa och högre arbetslöshet.

Den som har en funktionsnedsättning ska kunna vara delaktig i samhället på samma villkor som alla andra och leva ett gott, självständigt liv. Det handlar om allt ifrån att ha arbete och försörjning, vara med i ett fotbollslag och använda sin rösträtt till att ta en fika på stan. Alla barn ska växa upp med det stöd som behövs för att klara skolan och hitta fram i livet.

Vi vill skapa ett mer inkluderande samhälle genom att stärka välfärden och göra alla delar av samhället tillgängliga. LSS-insatser och personlig assistans behöver utvecklas så att de på riktigt täcker behoven. Vi vill att samhället särskilt uppmärksammar övergrepp mot kvinnor med normbrytande funktionalitet. Funktionshinder är ett perspektiv som ska finnas med i alla politikområden.

Utvecklingen mot starkare rättigheter för barn är en av de progressiva rörelsernas största framgångar. Vi vill fortsätta arbetet med att förverkliga barnkonventionen och principen att i varje läge

se till barnets bästa. Vi har ett starkt förtroende för unga människors förmåga att fatta självständiga beslut om sina liv.

Sexualupplysningen spelar en viktig roll i att bygga upp den kunskap som behövs för att fritt kunna utveckla sin identitet, sin sexualitet och sina relationer. Vi vill fortsätta att gå mot en lagstiftning som utgår från hur människor faktiskt lever, med en modern familjerätt. Vi vill investera brett i vården så att den håller hög kvalitet i alla delar. Starka sexuella och reproduktiva rättigheter är avgörande för människors **kroppsliga autonomi och makt över sina liv**. Aborträtten är en viktig historisk seger för den feministiska rörelsen som behöver försvaras. **Vi vill därför skriva in den i grundlagen.** (B787 m.fl., B789)

Vi ser det som avgörande att stärka hbtqia+-personers rättigheter i en tid där auktoritära högerkrafterna försöker angripa dem. Det handlar bland annat om att ge regnbågsfamiljer ett gott rättsligt skydd. Vi vill också se en konstllhörighetslag som baseras på självbestämmande och införa ett tredje juridiskt kön. För den som tvingats fly hit på grund av förföljelser för sin sexuella läggning eller könsidentitet ska Sverige vara ett tryggt land. (B786)

Kvinnors kroppar har både historiskt och i nutid använts som handelsvaror, genom sexköp, porrindustrin och surrogatmödraskap. Det är en bärande del i kvinnors frigörelse och rätt till sina kroppar att den handeln upphör.

Den svenska staten har genom historien utsatt **urfolk och nationella minoriteter** för allvarliga oförrätter. Antisemitiskt tankegods och andra rasistiska föreställningar var länge uttryckliga delar av myndigheters syn på människor. **Exploateringen av norra Sverige är en del av en lång kolonial historia.** Sverige har en särskild uppgift att stärka urfolks och de nationella minoriteternas rättigheter till identitet, språk, kulturarv och religion som behöver ses **i ljuset av den historien.** Det kräver också **en särskild medvetenhet om markanvändningens betydelse.** (B791 m.fl., B323, B117 m.fl.)

Sverige behöver överhuvudtaget **bygga upp och sprida kunskap** om hur dagens rasistiska strukturer ser ut. Det behövs en mer utbredd förståelse för hur olika sorters rasism kan se ut för den som till exempel är afrosvensk eller muslim, och den historiska bakgrunden till det. Myndigheter har ett särskilt ansvar att möta alla människor med samma respekt. (B799 m.fl.)

Sverige är ett land med goda förutsättningar att låta fler människor bygga goda liv här. Vi vill se en asylpolitik grundad i respekt för internationella konventioner och deras andemening, som ger människor en fristad undan krig och förtryck. Här ska den som söker asyl garanteras sin rätt till en individuell och rättssäker prövning under värdiga omständigheter. Kriterierna för asyl i Sverige ska vara solidariska och leda till att färre människor lever i den juridiska utsatthet som oseriösa företag kan exploatera. Permanenta uppehållstillstånd som huvudregel och möjligheter till familjeåterförening är grundläggande för att människor ska kunna börja nya liv i ett nytt land. (B802 m.fl.)

För att det ska fungera praktiskt behövs också ett starkt välfärds-samhälle som ger **alla** språkkunskaper och praktiska möjligheter att arbeta och leva på samma trygga villkor som andra. Det står i skarp konflikt med kapitalets intresse av att det bor människor i Sverige som saknar grundläggande trygghet och därför kan användas för att sätta press på löner och arbetsvillkor. (B117 m.fl.)

Brottsbekämpning

Ingen människa ska behöva utsättas för brott. Samhället behöver kunna agera samlat, effektivt och rättssäkert för att förhindra brott och ge den som utsatts stöd och upprättelse. Goda resurser till polis, socialtjänst och andra aktörer är viktiga i det arbetet.

Vägen till ett samhälle med låg brottslighet går genom en genomtänkt människosyn, där vi bygger upp stabila sammanhang som faktiskt förmår bryta destruktiva levnadsbanor. Starka lokalsamhällen, välfungerande skolor, meningsfull fritid och full sysselsättning är avgörande för att varje människa ska hitta konstruktiva sammanhang att vara i. Straff och andra påföljder för brott behöver vara noggrant utformade för att faktiskt leda till lägre brottslighet och inte förvärra problem.

Vi vill se ett genomgripande arbete mot våldsbrottslighet, som utgår från forskningen. Genom att sänka acceptansen för social press och våld kan vi bygga ett samhälle där alla människor växer upp med en stark känsla för sin egen och andras integritet. Vi vill fortsätta det historiska skiftet mot en samtyckeskultur, bort från förväntningar om att kunna kontrollera sin partner eller sina närstående. Materiell trygghet i form av till exempel ekonomisk självständighet och bostäder betyder också mycket för människors möjligheter att ta sig ur destruktiva sammanhang. (B117 m.fl.)

Arbetet mot det patriarkala våldet behöver bygga på en förståelse för de maktmönster som riskerar att gå över i psykiskt, fysiskt, sexuellt och ekonomiskt våld. Det går att förebygga med ett riktat arbete mot de olika uttryck det tar sig, som sexköp och hedersförtryck. Kvinno- och tjejjourerna gör ett viktigt, självständigt arbete som staten och kommunerna behöver lära av och stödja. (B813 m.fl.)

Ekonomisk brottslighet i företag leder till allvarliga konsekvenser, bland annat i form av **farlig arbetsmiljö och miljöförstöring**. Det fifflet leder till att seriösa företag slås ut **och skatteintäkter uteblir**. Det handlar i hög utsträckning om överlagda beslut, där risken för upptäckt kan spela stor roll. Vi vill gå mot en större samhällelig insyn i företag där det behövs för att stävja fusk med till exempel skatter och anställningar. Det behövs en effektiv uppföljning av den organiserade ekonomiska brottsligheten för att förhindra att den också börjar ta sig uttryck i till exempel korruption eller våld. (B816, B818 m.fl.)

Internationella relationer

Vi vill se ett robust samhälle som är byggt för att klara olika sorters kriser. Investeringar i samhällets kärnverksamheter, gemensamt ägande i nyckelsektorer och medvetna strategier för landets ekonomiska utveckling är viktiga delar av det. Sverige har goda möjligheter att bli mer självförsörjande på energi och livsmedel.

Vi vill se ett modernt totalförsvar byggt på allmän värnplikt, med en bred förmåga att möta olika former av kriser Sverige kan ställas inför. Sveriges försvarsmakt behöver kapacitet att delta i fredsbevarande insatser med FN-mandat.

Världen behöver gå mot fred, nedrustning och färre vapen i cirkulation. Det behövs en politisk medvetenhet om hur både vinstintressen och stormaktsintressen drar åt helt andra håll. Vi vill se ett starkt statligt ägande i vapenproduktionen för att säkerhetspolitiska nyckelbeslut ska fattas med ett helhetsperspektiv. **Vi vill att Sverige ska vara ett land med höga ambitioner i det internationella arbetet för en hållbar, fredlig och demokratisk utveckling.** (B830 m.fl.) Vi arbetar också för att förbjuda vapenexport till diktaturer, stater som för angreppskrig och regimer som begår brott mot de mänskliga rättigheterna. (B841)

Det är viktigt att Sverige kan agera självständigt från stormakter som USA, Kina och Ryssland för att inte dras in i geopolitiska konflikter utan tvärtom kunna verka för att förebygga dem. **Vi ser grundläggande problem med Natos uppbyggnad. Vi arbetar för att Sverige ska vara en motvikt till det, som istället bygger upp bättre, defensiva samarbeten, med sikte på att lämna Nato. Sverige behöver vara fritt från främmande militärbaser på eget territorium.** Vi arbetar för en värld helt fri från kärnvapen. Vänsterpartiet står för fred och deeskalering. Vi vänder oss emot militarisering och kapprustning. Vi vill se ett förbud mot kärnvapen på svensk mark och arbetar för en värld helt fri från kärnvapen. (B843 m.fl., B863)

Vår utgångspunkt är att politiska konflikter i andra länder är komplexa historiska processer, särskilt när de tar sig väpnade former. Sverige kan ofta göra störst skillnad genom att konsekvent försvara internationell rätt, mänskliga rättigheter och gemensamma ekonomiska insatser.

Människor världen över har gemensamma intressen av ekonomisk och demokratisk frigörelse. Det syns till exempel i arbetet för att säkra generiska läkemedel eller mot handelsavtal som inskränker

utrymmet för demokratiska beslut. Vi vill att Sverige verkar för skuldavskrivning, solidariskt bistånd och rättvisa handelsvillkor.

Sverige behöver utveckla ett konstruktivt samarbete med andra länder i klimatomställningen. Vi vill att Sverige ska spela en pådrivande roll för långtgående internationella klimatavtal, som både underlättar omställningen och ställer krav på takten.

Tekniköverföring och klimattullar är viktiga verktyg för det. De länder som historiskt stått för de största utsläppen har ett särskilt ansvar att ta. Omställningen behöver gå hand i hand med att ta världen ur fattigdom.

Väl fungerande internationella samarbeten behöver byggas med den nationella självbestämmanderätten som grund. Alla länder och regioner ska ges möjlighet att kontrollera sin produktion, sina finansiella flöden och sina naturresurser. Folkkrätten behöver försvaras och fördjupas. På områden där det finns specifika behov av bindande samarbeten är mellanstatligt överenskomna minimiregler vanligtvis en bättre väg att gå än överstatliga beslut.

Vi vill se ett tätt samarbete mellan de nordiska länderna och ett gott samarbete mellan de europeiska länderna. Det är särskilt viktigt på områden som klimat, miljö, **energi**, transporter och krishantering. Genom att agera tillsammans ökar också ländernas möjligheter att reglera finansiella flöden och internationella storföretag. Den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna är en bra grund för samarbete. (B877 m.fl.)

Vi är däremot kritiska till EU:s odemokratiska struktur, som får allvarliga konsekvenser för många länder både i och utanför EU. Kommissionens och centralbankens grundläggande politiska inriktning ligger utanför medborgarnas kontroll och det saknas tydliga sätt att hålla någon ansvarig för fattade beslut.

Beslutsprocesserna sker till stor del utan demokratisk insyn, men i tät samverkan med lobbyister. Det är en struktur som byggts upp för att svara mot kapitalets intressen snarare än människors.

Bland annat därför måste Sverige fortsatt stå fritt från valutaunionen EMU. (B881)

EU-rätten innehåller orimliga begränsningar av medlemsländernas rätt att genomföra den politik de vill, även när beslutet har fattats demokratiskt. Så länge de villkoren består utgör EU ett hinder för genuint progressiv förändring. Det gör att Vänsterpartiet behöver hålla fast vid alternativet att Sverige kan lämna EU. Ett utträde är inget självändamål, men kan visa sig nödvändigt för att bygga ett bättre samhälle i en situation där EU ställer sig i vägen för det. Det

kan också vara ett nödvändigt självförsvar mot angrepp på grundläggande delar av det samhälle vi byggt upp, till exempel i frågor om välfärd, arbetsrätt eller demokrati. Vi ser att det skulle väcka komplexa frågor om bland annat handelsvillkor och långsiktiga samarbetsformer.

Samtidigt kan den sortens konflikter också sätta tryck på EU-strukturerna att hålla sig till en mer demokratiskt legitim roll. Trots EU:s långtgående försök att likrikta medlemsländerna ser vi att medlemskapet i själva verket ser väldigt olika ut, med en lång rad formellt och informellt accepterade undantag. Vi ser en lösare anslutning till EU, med folkligt förankrade undantag, som en möjlig väg framåt.

De framsteg som trots förutsättningarna gjorts inom ramen för EU är viktiga att försvara och bygga vidare på. Det handlar bland annat om utbyte mellan länder och vissa klimat- och miljöregleringar. Ibland uppstår komplexa situationer där en kortsiktig framgång riskerar att leda till långsiktiga problem, för att frågor börjar avgöras i EU istället för i ländernas långt mer demokratiska processer. Vi agerar pragmatiskt för att både förändra inom ramen för EU:s strukturer och utmana dem, beroende på situationen.

FN:s ställning i världen är av central betydelse för små länder som Sverige. Genom FN får även små länder en röst och starka militärmaktens brott mot internationell lag kan uppmärksammas och motverkas. Vi vill därför att Sverige verkar för att FN ska spela en större roll i världspolitiken. Vi vill se en demokratisering av FN:s strukturer som bryter stormakternas dominerande ställning och istället stärker folkrätten. (B889, B901)

Vänsterpartiet

Vänsterpartiet är en organisation där vi tillsammans agerar och gör skillnad i samhället. Vi arbetar för sammanhållning och frigörelse i rörelser och i parlamenten, i bostadsområden och på arbetsplatser, i hela Sverige från norr till söder.

Vi inspireras av de marxistiska och feministiska idétraditionerna när vi utvecklar vårt praktiska arbete och våra politiska förslag.

Vi är beredda att lyssna på forskningen och förena de insikterna med politisk handling. Vi vill se ett brett, demokratiskt och aktivt ledarskap på alla nivåer i partiet, som utgår från de politiska situationer vi är i och tar fram strategier för att svara på dem.

(B911 m.fl.)

Vi bygger en organisation som är medveten om utmaningarna för en genuin demokratisering. Den politiska makten behöver en stadig grund i människors livsvillkor. Vi vill bryta upp de gamla strukturer som fortfarande håller tillbaka många från att delta på jämlika villkor i det politiska livet.

En av våra styrkor är att människor med olika erfarenheter, perspektiv, förslag, idéer och viljor möts hos oss. Det ger insikter som betyder mycket för att skapa ett politiskt projekt som kan samla ett bredare stöd. Därför är det viktigt för oss med en stark förtroendekultur, där alla känner sig trygga att dela med sig av hur de tänker.

Vi vill skapa en varm och välkomnande organisation med ett brett förtroende både i städerna och på landsbygden, i förorterna och i bruksorterna. Vi behöver människor från alla håll i samhället som agerar för politisk förändring. Vi strävar efter en politisk roll som öppnar för fler att känna sig hemma i Vänsterpartiet.

Att vara med i Vänsterpartiet handlar om att arbeta tillsammans för ett bättre samhälle, som bygger på **solidaritet**, trygghet, frihet och jämlikhet. Du är varmt välkommen! (B924)